

Vlaams Hervormingsprogramma 2016

25 maart 2016

Vlaamse
Regering

VLAAMS HERVORMINGSPROGRAMMA 2016

VOORWOORD

Het voorliggende Vlaamse Hervormingsprogramma (VHP) 2016 is inmiddels het zesde op rij dat Vlaanderen opmaakt en het tweede dat door deze Vlaamse Regering wordt voorgelegd.

De Vlaamse Regering is overtuigd dat het opstellen van een eigen hervormingsprogramma een belangrijke hefboom is om overheden en stakeholders binnen Vlaanderen nauwer bij het Europees Semester te betrekken. Net zoals in 2015 het geval was, werd in overleg getreden met het Vlaams Parlement en de sociale partners en kregen eveneens verschillende goede praktijken van de VLEVA-leden, waaronder de (boven)lokale besturen een plaats in dit hervormingsprogramma. Op deze manier neemt Vlaanderen in het kader van het Europees Semester het nodige eigenaarschap op en ondersteunt ze ten volle de inspanningen van de Europese Commissie (EC) om het draagvlak voor het Europees Semester verder te versterken.

In haar hervormingsprogramma geeft Vlaanderen een maatgericht antwoord op de landenspecifieke aanbevelingen en de uitdagende Europa 2020-doelstellingen. Zo krijgt de EC ook een fijnmaziger beeld van de maatregelen die op Vlaams niveau worden genomen. Om ervoor te zorgen dat Vlaanderen nog meer kan inspelen op de analyses die de EC in haar landverslag maakt of de landenspecifieke aanbevelingen, vraagt de Vlaamse Regering dat het voortaan regiospecifieke aanbevelingen en analyses zou ontvangen. De Vlaamse Regering blijft open staan voor een dialoog met de EC hieromtrent.

De Vlaamse Regering schaaft zich voluit achter de positieve spiraal van begrotingsdiscipline, structurele hervormingen en investeringen en deze elementen zijn ook duidelijk in het Vlaams hervormingsprogramma opgenomen. De Vlaamse Regering stelt vast dat in het kader van het Europees Fonds voor Strategische Investeringsprojecten (EFSI) de eerste investeringsprojecten in Vlaanderen zijn goedgekeurd. Vooralsnog gaat het over kleinere projecten, maar de Vlaamse Regering hoopt dat er EFSI-ondersteuning komt voor grote, belangrijke, duurzame investeringsprojecten en dat EFSI in 2016 een doorstart kent. Om die nodige investeringen mogelijk te maken, blijft de Vlaamse Regering voorstander om grote investeringsprojecten over een langere periode dan de constructieperiode te kunnen afschrijven (conform het principe van de bedrijfsboekhouding), uiteraard binnen het kader van het stabiliteits- en groeipact en met behoud van de begrotingsdiscipline. Vervolgens blijft de Vlaamse Regering vragende partij voor een grotere rechtszekerheid bij de pps-constructies.

De Vlaamse Regering heeft eind januari in het EC-werkprogramma 2016 zeven dossiers geïdentificeerd die voor Vlaanderen prioritair zijn. Eén van de deze dossiers heeft betrekking op volgende stappen voor een duurzame Europese toekomst. Ook Vlaanderen wil klaar zijn voor de toekomst. De Vlaamse Regering werkt volop aan een toekomstvisie op de Europese Unie die een Vlaamse kijk op het bestuursmodel, de bevoegdheden en de beleidskeuzes van de EU zal formuleren. Met haar Visienota 2050 blikt de Vlaamse Regering op de langere termijn vooruit en wil het Vlaanderen voorbereiden op een toekomst vol ingrijpende veranderingen. In deze visienota worden ook de 'sustainable development goals' (SDG's) 2030 meegenomen waaraan Vlaanderen nu al concrete invulling wil geven.

Geert Bourgeois
Minister-president van de Vlaamse Regering

INHOUDSTAFEL

Managementsamenvatting	4
Deel 1. Macro-economische ontwikkelingen in het Vlaams Gewest	6
Deel 2. Maatregelen in het kader van de grote economische uitdagingen	9
2.0. Het Landverslag 2016	9
2.1. Landenspecifieke aanbeveling 1	10
2.2. Landenspecifieke aanbeveling 2	11
2.3. Landenspecifieke aanbeveling 3	13
2.4. Landenspecifieke aanbeveling 4	25
2.5. Inspelen op investeringsuitdagingen	25
Deel 3. Vooruitgang inzake de verwezenlijking van de Vlaamse Europa 2020-doelstellingen	32
3.0. Inleidend	32
3.1. Werkzaamheid	32
3.2. Onderwijs	33
3.3. Onderzoek en ontwikkeling	34
3.4. Klimaat en energie	36
3.5. Armoede en sociale uitsluiting	39
Deel 4. gebruik van de structuurfondsen	43
Deel 5. Institutionele vraagstukken en participatie van belanghebbenden	44
5.1. Versterken van het draagvlak	44
5.2. Betrokkenheid Vlaams Parlement	44
5.3. Betrokkenheid sociale partners	44
5.4. Betrokkenheid (boven)lokale besturen en stakeholders	44
5.5. Uitleiding	45
LIJST VAN AFKORTINGEN	46

MANAGEMENTSAMENVATTING

Vlaanderen is een actieve partner binnen de **meerlagige bestuurscontext** van het Europees Semester en het Vlaams Hervormingsprogramma (VHP) 2016 is daarvan een belangrijke exponent. Vlaanderen neemt met een eigen hervormingsprogramma eigenaarschap op en door de inbreng van het Vlaams Parlement, de sociale partners, de (boven)lokale besturen en stakeholders in het VHP wordt verder ingezet op het versterken van het draagvlak van het Europees Semester in Vlaanderen.

Het VHP wil een antwoord bieden op de landenspecifieke aanbevelingen van juli 2015, de door de EC geïdentificeerde investeringsuitdagingen en de Europa 2020-doelstellingen zodat daarmee maximaal wordt ingespeeld op het landverslag van de EC over België dat op 26/02/2016 werd gepubliceerd.

Maatregelen in het kader van de grote economische uitdagingen

De voor Vlaanderen relevante landenspecifieke aanbevelingen:

- Inzake **LSA 1 (overheidsfinanciën)**, wordt verder ingezet op gezonde overheidsfinanciën, een groeivriendelijk begrotingsbeleid en een nominaal evenwicht vanaf 2017;
- Wat **LSA 2 (belastingheffing)** betreft, werden er verschillende initiatieven opgestart en maatregelen uitgewerkt om de bestaande fiscale wetgeving te hervormen met het oog op het bekomen van een meer coherent en doelmatig geheel. Er kan in dit verband o.a. verwezen worden naar (i) de Vlaamse codex fiscaliteit, (ii) de vereenvoudiging, verlaging en vergroening van de Vlaamse onroerende schenkbelasting, (iii) de verstrenging van de belastingvermindering voor nieuwe energiezuinige woningen. Wat de verruiming van de belastbare basis betreft, kan verwezen worden naar de kilometerheffing voor zwaar goederenvervoer en de hervorming van de Vlaamse verkeersbelasting;
- Wat **LSA 3 (arbeidsmarkt)** betreft, worden verschillende maatregelen genomen die een betere werking van de arbeidsmarkt moeten bewerkstelligen en moeten bijdragen tot een hogere werkzaamheidsgraad. Er wordt daarbij ingezet op het (1) garanderen van de jeugdwerkgarantie (2) maatregelen voor langdurig werklozen (nieuw systeem van tijdelijke werkervaring), (3) de vereenvoudiging van het doelgroepenbeleid, (4) het ondersteunen van de combinatie arbeid en gezin (kinderopvang en regionalisering van de bevoegdheden dienstencheques), (5) een mobiliserende strategie met focus op talenten en doorbreken van vooroordelen, (6) de modernisering van het secundair onderwijs, (7) een omvattend beleid inzake leerrecht, spijbelen en vroegtijdig schoolverlaten, (8) de realisatie van een vlotte doorstroom van onderwijs naar arbeidsmarkt en het wegwerken van de discrepantie inzake vaardigheden (o.a. duaal leren, Vlaamse kwalificatiestructuur, STEM, ondernemend onderwijs), (9) maatregelen inzake levenslang leren (o.a. de hervorming van het volwassenenonderwijs, onderwijskwalificerende opleidingstrajecten) en (10) hervorming van het systeem van de opleidingsaansporingen.

De investeringsuitdagingen:

De Vlaamse Regering blijft bovenal een investeringsregering. Eén van de topprioriteiten daarbij is het verder bevorderen van het ondernemingsklimaat (nieuw clusterbeleid, de verdere vereenvoudiging van de KMO-portefeuille, de invoering van de KMO-groeisubsidie, internationaal ondernemen, een vlotte toegang tot kapitaal waarbij de Participatiemaatschappij Vlaanderen een cruciale rol speelt). Er wordt ook ingezet op de transportinfrastructuur, de circulaire economie, het beheersbaar houden van de energiekosten, het industrieel beleid (Industrie 4.0) en aangepaste wetgeving (o.a. omgevingsvergunning) ter ondersteuning van het investerings- en ondernemingsklimaat.

De Europa 2020-doelstellingen:

Vlaanderen volgt de **Europa 2020-doelstellingen** via het voorliggende hervormingsprogramma van nabij op en neemt een waaier van maatregelen:

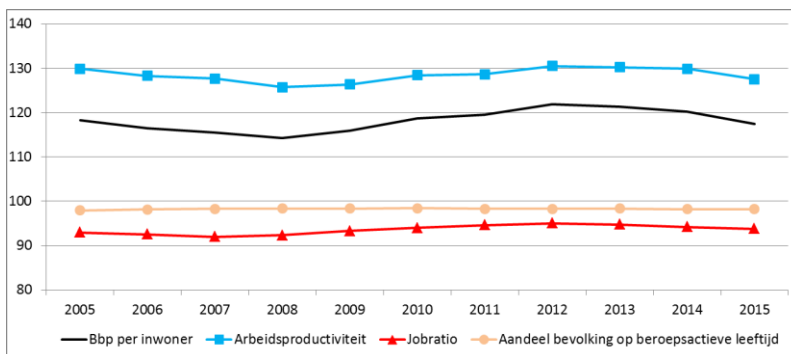
- **Onderzoek en ontwikkeling.** De extra middelen die de Vlaamse Regering vrijmaakte, lonen: van een percentage van 2,12 (2009), bereikte de indicator 2,54% in 2013, het hoogste ooit en in vergelijking met 2009 een vooruitgang van ruim 23%. Belangrijk zijn o.a. het nieuwe clusterbeleid en het nieuw Agentschap Innoveren en Ondernemen.
- **Klimaat en energie.** Op 4/12/2015 sloten de 4 Belgische ministers bevoegd voor klimaat een akkoord over de verdeling van de vereiste Belgische inspanningen op het vlak van klimaat en energie. Wat het verminderen van de broeikasgassen betreft, speelt het Vlaams Mitigatieplan 2013-2020 een belangrijke rol. Inzake het **verbeteren van de energie-efficiëntie** kan o.a. verwezen worden naar het renovatiepact, de energielening. Inzake het bevorderen van het **aandeel hernieuwbare energie** kan o.a. verwezen worden naar de conceptnota 'Fast Lane' voor windenergie, de aanpassing van het bestaande steunkader voor groene warmte en het opentrekken van deze steun voor diepe geothermie, het actieplan 'Clean Power for Transport'. In de jaren 2013 en 2014 voldeed de Vlaamse uitstoot van broeikasgassen aan de jaarlijkse reductiedoelstelling. Dat leidde tot een overschot van respectievelijk 1,9 en 3,5 Mton CO₂-eq. in 2013 en 2014. Het aandeel hernieuwbare energie komt in 2014 uit op 5,7% (quasi een verdubbeling sinds 2008) en inzake energie-efficiëntie wordt bijna het tussentijds doel van 9% energiebesparing in 2016 (t.o.v. het gemiddelde 2001-2005) behaald.
- **Werkzaamheid.** Vlaanderen blijft wat ter plaatse trappelen en bereikt in 2014 een werkzaamheidsgraad van 71,9%. Het blijft evenwel kordaat maatregelen nemen om de werkzaamheidsgraad te verhogen, zoals uit het antwoord op landenspecifieke aanbeveling 3 duidelijk blijkt.
- **Onderwijs.** De dalende trend inzake **vroegtijdige schoolverlaters** wordt voortgezet (2014: 7%) en wat het aandeel 30-34 jarigen met een **hogeronderwijsdiploma** betreft, wordt in 2014 44,8% behaald en blijft de Vlaamse Europa 2020-doelstelling van 47,8% haalbaar. Vlaanderen blijft maatregelen nemen om de Europa 2020-doelstellingen te realiseren, zoals uit het antwoord op landenspecifieke aanbeveling 3 duidelijk blijkt.
- Inzake **armoede of sociale uitsluiting** blijven de cijfers vrij stabiel; er is voorlopig geen dalende trend waarneembaar. Wat maatregelen betreft, kan verwezen worden naar het Vlaams Actieplan Armoedebestrijding.

DEEL 1. MACRO-ECONOMISCHE ONTWIKKELINGEN IN HET VLAAMS GEWEST

Het Vlaamse Gewest vertegenwoordigt 57,6% van het **Belgische bruto binnenlands product (bbp)**¹ en 57,4% van de Belgische bevolking. (data van 2015, o.b.v. het middellange termijnmodel HERMREG, aangevuld met Eurostat-gegevens en verwerkt door SVR). Het **bbp per inwoner** in het Vlaamse Gewest kan in 2015 geraamd worden op 33.500 euro koopkrachtpariteiten (kkp) per inwoner. Dat is 17% en 8% hoger dan gemiddeld in de EU28 en de EU15. In 2010 lag deze indicator voor het Vlaamse Gewest 19% hoger dan het EU28 gemiddelde, maar t.o.v. de EU15 was het eveneens 8% meer. Specifiek voor België is er de kleine geografische omschrijving van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest. Dat maakt dat er relatief veel pendel is van werkenden wonend in het Vlaamse Gewest en werkend in het hoofdstedelijk gebied. Een correctie daarvoor verhoogt het Vlaamse bbp tot 36.000 euro per inwoner, of 26% meer dan gemiddeld in de EU28. Het Vlaamse Gewest dankt zijn relatief hoge bbp vooral aan een hoge **arbeidsproductiviteit**. Deze is 27% en 18% hoger dan het EU28 en EU15 gemiddelde. Dit is een troef voor de Vlaamse economie. De hoge scholingsgraad van de werkende bevolking en de kapitaalsintensieve productiewijze zijn een verklaring hiervoor. Anno 2014 heeft 42,4% van de Vlaamse werkende bevolking een tertiaire opleiding. In de EU28 is dit 32,7%.

De **jobratio**, of het aandeel van de werkgelegenheid t.o.v. de bevolking op beroepsactieve leeftijd (93,8% van het EU28 gemiddelde in 2015) en het aandeel van de bevolking op beroepsactieve leeftijd (98,2% van het EU28 gemiddelde) zijn geen troeven voor de Vlaamse economie. Voor de jobratio speelt de nabijheid van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest een rol. Indien voor pendel daarnaar gecorrigeerd wordt, is de Vlaamse jobratio amper 1% lager dan in de EU28.

Figuur 1: Bbp per inwoner en de componenten ervan, Vlaams Gewest, indices (EU28 = 100), 2005-2015 (Bron: AMECO, Eurostat, HERMREG, ADS, bewerking SVR).

Tussen 2005 en het uitbreken van de financieel-economische crisis verloor het Vlaamse Gewest wat terrein t.o.v. de EU28. Dat kwam door de relatieve verslechtering van de arbeidsproductiviteit en werkgelegenheidsgraad. Maar in 2010 – 2012 won het Vlaamse Gewest opnieuw

terrein, net door een verbetering in beide indicatoren. Dit kon echter niet bestendig worden in de laatste jaren na 2012 (figuur 1).

Gemiddeld over de jaren 2005-2015 **groeide het Vlaamse bbp** reëel met 1,3%. Dat is hoger dan in de EU28 of EU15 (1,0% en 0,9%). Van 2011 tot en met 2014 was de reële economische groei in het Vlaamse Gewest groter dan in de twee andere Belgische gewesten. Deze goede prestatie is te wijten aan de jaren vóór het uitbreken van de financieel-economische crisis én ook in de jaren erna tot en met 2012. De Vlaamse groei situeerde zich dan immers boven de EU15 en EU28.

¹ Sedert vorig jaar worden de nationale en regionale rekeningen opgemaakt volgens **het nieuwe ESR 2010**. De introductie van het ESR 2010 zorgt voor een aantal wijzigingen t.o.v. het oude ESR 95, zoals het grotere aandeel van de industrie en een groter belang van de diensten in de uitvoer en een opwaartse herziening van het bbp-cijfer.

Maar in de periode 2013-2015 klokte de Vlaamse reële bbp-groei met gemiddeld 0,9% lager af dan gemiddeld in de EU28 en EU15 (1,2% en 1,1%). De sterkere **Vlaamse economische groei** is te wijten aan de grotere werkgelegenheidstoename in het Vlaamse Gewest (+0,8% over 2005-2015) dan in de EU28 of EU15 (telkens +0,4%). Enkel in 2013-2015 lag die lager dan de beide Europese gemiddelden. De toename van de arbeidsproductiviteit was ongeveer gelijk in het Vlaamse Gewest als in de EU28 of EU15. Volgens HERMREG zou de Vlaamse reële economische groei in 2015 uitkomen op +1,3%. Voor 2016 wordt zelfs +1,7% voorspeld. De groeiversnelling wordt ondersteund door de uitvoergroei en vooral door de sterkere bijdrage van de binnenlandse consumptie. Als het bbp per inwoner in 2008 gelijk gesteld wordt aan 100, dan is die in 2014 in het Vlaamse Gewest 101,9. In heel België wordt het niveau van 2008 nog niet bereikt (99,4).

De **werkgelegenheidsgroei** bedroeg over 2009-2014 +2,3%. De tertiaire sector, in ruime zin, was de motor van de werkgelegenheidsgroei (met name de quataire sector is expansief op dit vlak). Overigens was er enkel tot 2012 groei; in de twee daaropvolgende jaren was er een status quo.

Er moet ook melding worden gemaakt van het **verdiende inkomen** dat burgers verwerven uit arbeid en kapitaal in de eigen regio, maar ook elders (pendel). Het beschikbare inkomen zou in het Vlaamse Gewest in de periode 2014-2020 gemiddeld met 2,1% toenemen (bron: HERMREG). Vooral in 2014-2016 zou de inkomensgroei matig zijn, als gevolg van de loonmatiging en een terugval van het vermogensinkomen.

De **bruto-investeringen** namen in het Vlaamse Gewest met 1,0% af in 2015 t.o.v. 2014. Dat komt omdat er in 2014 enkele uitzonderlijke belangrijke aankopen gebeurden in het buitenland (schepen). In 2016 zou de toename 3,7% bedragen en over de jaren 2017-2020 gemiddeld 2,7%. De bedrijven spelen daarbij een prominentere rol dan de overheid. De investeringsratio, die het aandeel van de investeringen in het bbp weergeeft, wordt voor 2015 geraamd op 24,5%. De investeringsratio voor de private sector is groter dan deze voor de publieke sector (22,6% en 2,1% in 2012).

De **loonkost per eenheid product** (LEP) is een belangrijke maatstaf voor de kostenconcurrentie. Het gaat om het aandeel van de lonen in de bruto toegevoegde waarde (met een schatting voor de inkomens van zelfstandigen). De verhouding van de LEP van het Vlaamse Gewest tot de 3 buurlanden (Duitsland, Frankrijk, Nederland) is 1,05 voor de hele economie (= slechter) in 2013, maar is 0,97 voor de industrie alleen (= beter).

De **werkzaamheidsgraad** (het aandeel van de werkenden wonend in het Vlaamse Gewest op de bevolking 20-64 jaar) kwam in 2014 op 71,9% en is in de jaren na het uitbreken van de financieel-economische crisis min of meer stabiel (bron: ADS – EAK). Dat komt door een lichte afname bij de mannen die gecompenseerd wordt door een stijging bij de vrouwen en vooral bij de leeftijdsgroep 55-64 jaar (mannen en vrouwen samen). De evolutie van de werkzaamheidsgraad bij de oudere werkenden is opvallend: van 30,5% in 2005 naar 44,3% in 2014. De werkzaamheidsgraad is iets lager in de EU28 of EU15 (69,2% en 69,7% in 2014), maar ligt in elk van onze buurlanden – op Frankrijk na – op een hoger peil. Er zij vermeld dat de Waalse (61,8%) en Brusselse werkzaamheidsgraad (58,7%) duidelijk lager liggen. De werkzaamheidsgraad in de leeftijdsgroep van 55 tot 64 jaar is een aandachtspunt voor Vlaanderen; in de EU28 of EU15 is immers net iets meer van de bevolking in de leeftijdsgroep actief.

De **werkloosheidsgraad** (EAK) bedroeg in 2014 5,1% en is ongeveer de helft van deze in de EU28 of EU15 (10,2% en 10,5%). De volgende jaren zou het tempo van de werkgelegenheidsgroei lichtjes aantrekken tot 0,7 à 0,9%. Tussen 2015 en 2020 zouden er 113.000 arbeidsplaatsen bijkomen, in lijn met de lichtjes aantrekkende economische groei. De extra werkgelegenheid zou zich vooral situeren in de 'gezondheidszorg en maatschappelijke diensten' en in de 'zakelijke diensten'.

Het Vlaamse Gewest kan daarvoor rekenen op een **goed opgeleide beroepsbevolking**. Het aandeel werkenden in de (medium)-hoogtechnologische industrie en kennisintensieve diensten kwam in het Vlaamse Gewest op 8,7% (2014), ongeveer op het niveau van de EU28 of EU15 (waarbij Vlaanderen het relatief iets beter doet in de dienstencomponent en iets slechter in de industriële component). De O&O-uitgaven bedroegen in 2013 2,54% van het bbp in het Vlaamse Gewest. Sinds 2009 (2,06%) is deze indicator onafgebroken gestegen. Het EU28 gemiddelde is 1,92%.

De Vlaamse **uitvoer** bestaat voor het grootste deel uit goederen (78,0% in 2012). Tussen 2000 en 2012 groeide de dienstenuitvoer met 110,3%; voor de goederenuitvoer was dat +63,4%. In de wereldhandel verliezen de Westerse economieën de laatste 10 jaar marktaandeel, ten voordele van nieuwe sterke spelers op de wereldmarkt. Het marktaandeel van Vlaanderen in de wereldhandel is in de periode 2002-2014 gedaald, met een percentage dat het midden houdt van de procentuele daling van de 4 buurlanden. Sinds 2012 stellen we echter een stabilisering vast, wat een goed teken is. Er is dus geen verdere achteruitgang meer (21,0 promille in 2014). Wanneer we het Vlaamse Gewest en de buurlanden evenwel wegen naar hun bevolking, stellen we in alle onderzochte afzetmarkten vast dat het Vlaamse marktaandeel dat van referentielanden overtreft. Het Vlaamse Gewest doet het in die zin dus zeer goed.

Het Vlaamse gewest is een belangrijke leverancier aan onze **buurlanden**. Het merendeel van de Vlaamse uitvoer (68,1%) gaat naar andere landen van de EU. Dat komt in belangrijke mate door de ligging van het Vlaamse Gewest te midden van grotere welvarende economieën die een belangrijk deel van onze uitvoer opnemen. Het Vlaamse Gewest is niet gespecialiseerd in rechtstreekse export naar nieuwe groeimarkten (relatief t.o.v. de EU15). Vlaamse halffabricaten vinden wel hun weg naar nieuwe groeimarkten via verwerking in eindproducten van de buurlanden. Vergeleken met 2008 is er beterschap in het aandeel export naar groeimarkten. De aanwezigheidsindices in de BRIC, Aziatische Tijgers en N11 namen toe tussen 2008 en 2014. Recent kennen een aantal nieuwe groei landen een afkoeling van hun groei. Dit maakt dat de exportperspectieven ernaar onder druk komen. De sterkere oriëntatie van het Vlaamse Gewest op de buurlanden en de EU in het algemeen is op dat ogenblik een troef.

Vergeleken met andere economieën (Duitsland, Frankrijk) is het Vlaamse Gewest niet gespecialiseerd in onderzoeksintensieve goederen, terwijl de wereldvraag ernaar vrij sterk is. Tussen 2008 en 2014 was er voor deze categorie producten vooruitgang in enkele deelproducten (gespecialiseerde machines, instrumenten en apparaten, andere vervoermaterieel) maar ook achteruitgang in andere deelproducten, wat nog steeds wijst op de uitdaging voor Vlaanderen om in deze categorie beter te scoren. Het Vlaamse Gewest is verder niet gespecialiseerd in basismaterialen maar wel in arbeidsintensieve ('diamant') en kapitaalsintensieve goederen ('voertuigen'). In 2015 werden in Vlaanderen 227 **nieuwe investeringsprojecten van buitenlandse bedrijven** gedetecteerd voor een investeringsbedrag van 2,70 miljard euro en een tewerkstelling van 4.352 jobs. 2015 kende wat betreft het aantal investeringsprojecten een enorme stijging in vergelijking met 2014 (+23,4%), terwijl de tewerkstelling licht steeg met 4,5% (+188 jobs).

DEEL 2. MAATREGELLEN IN HET KADER VAN DE GROTE ECONOMISCHE UITDAGINGEN

2.0. Het Landverslag 2016

Op 14/07/2015 richtte de Raad vier landenspecifieke aanbevelingen² aan België. Deze hebben betrekking op de overheidsfinanciën en pensioenen, de belastingheffing, de arbeidsmarkt en de loonvorming. De EC stelde voor elke lidstaat ook een aantal investeringsuitdagingen vast en voor België³ hadden deze betrekking op : (1) openbaar bestuur en ondernemingsklimaat, (2) arbeidsmarkt en onderwijs, (3) financiële sector en belastingen en (4) sectorspecifieke regelgeving. Deze elementen komen ook aan bod in het landverslag⁴ van de EC over België (26/02/2016), dat in twee grote delen uiteenvalt : een eerste deel bevat een aantal kwesties m.b.t. onevenwichten, risico's en aanpassing⁵ ; een tweede deel bevat andere structurele vraagstukken⁶.

De Vlaamse Regering vindt de publicatie van het Landverslag een goed aangrijpingspunt om in het kader van het vernieuwde Europees Semester de dialoog met de EC aan te gaan. De Vlaamse Regering stelt tevreden vast dat de EC in haar Landverslag naar verschillende Vlaamse maatregelen en beleidsinitiatieven verwijst (bijvoorbeeld inzake arbeidsmarkt, onderwijs, ondernemerschap, innovatie en O&O). Naar een aantal andere cruciale Vlaamse maatregelen (duaal leren, actieplan 'samen tegen schooluitval',...) wordt echter niet verwezen. Daarnaast werd ook voor verschillende andere beleidsdomeinen (klimaat en energie, sociale inclusie, mobiliteit,...) de regionale dimensie minder sterk uitgewerkt.

Globaal gezien is de Vlaamse Regering van mening dat de EC nog te vaak blijft verwijzen naar de 'Belgische' situatie en het daardoor niet steeds duidelijk is of haar analyse op alle overheidsniveaus, dan wel op specifieke overheidsniveaus betrekking heeft. De EC gaat in haar specifieke analyses zelf ook nog te weinig in op concrete cijfers op regionale niveau (bijvoorbeeld inzake de economische situatie en vooruitzichten), terwijl in andere gevallen het onduidelijk is waarom wel (vroegtijdig schoolverlaten) of geen (jeugdwerkloosheid, langdurige werkloosheid) regionale cijfers worden gegeven, daar waar de cijfers tussen de gewesten grote verschillen vertonen en onderwijs en arbeidsmarkt toch zeer nauw samenhangen. Tenslotte stelt de EC geen mogelijke maatgerichte beleidsoplossingen op regionaal niveau voor, maar beperkt ze zich vaak tot algemene maatregelen voor het geheel van de beleidsniveaus.

De Vlaamse Regering waardeert de analyse die de EC voor verschillende beleidsterreinen maakt. Deze beoordeling is op verschillende terreinen positief (zoals inzake O&O&I -met name de 3% doelstelling en de maatregelen inzake STEM-, bepaalde aspecten inzake het ondernemingsklimaat, het terugdringen van het vroegtijdig schoolverlaten, de circulaire economie,...). Op een aantal andere terreinen (investerings in het vervoersnetwerk, klimaat-en energie-uitdagingen, het verhogen van de werkzaamheidsgraden voor verschillende doelgroepen, onderwijsongelijkheid,...) blijft Vlaanderen zijn inspanningen voortzetten.

² http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/csr2015/csr2015_council_belgium_nl.pdf

³ http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/2016/ags2016_challenges_belgium_nl.pdf

⁴ http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/csr2016/cr2016_belgium_nl.pdf

⁵ Concreet gaat het over het (i) concurrentievermogen, trends en prestaties, (ii) loonkosten, (iii) innovatie en ondernemingsklimaat, (iv) schuldenlast.

⁶ Concreet gaat het over (i) arbeidsmarkt, sociaal beleid, vaardigheden en onderwijs, (ii) belastingen, (iii) vervoer, energie en milieu

Met een eigen VHP kan de Vlaamse Regering de EC in kennis stellen van concrete maatregelen die de Vlaamse Regering neemt, zodat het Landverslag op bepaalde terreinen ook kan worden genuanceerd en geactualiseerd. De Vlaamse Regering wil de analyse van de EC nuanceren daar waar ze melding maakt van de coördinatie van beleidskeuzes binnen de overheden. De Vlaamse Regering hecht heel veel belang aan een goede coördinatie en verwijst concreet naar de bestaande samenwerkingsverbanden in Vlaanderen tussen de beleidsdomeinen Onderwijs en Vorming (OV) en Werk en Sociale Economie (WSE) op het vlak van de hervorming van duaal leren; tussen de beleidsdomeinen OV, WSE en Welzijn, Volksgezondheid en Gezin (WVG) wat het plan 'samen tegen schooluitval' betreft. Inzake STEM moet, i.t.t. wat in het Landverslag staat, worden aangegeven dat hier de beleidsdomeinen OV, WSE en Economie, Wetenschap en Innovatie (EWI) nauw samenwerken. Rond het Vlaams Actieplan Armoedebestrijding werken alle beleidsdomeinen nauw samen. Een andere nuancering die de Vlaamse Regering wil aanbrengen, heeft betrekking op het feit dat het landenrapport zeer eenzijdig focust op spoor- en wegvervoer, terwijl Vlaanderen ook actief investeert in haven- en waterwegeninfrastructuur en daarmee ook een antwoord wil bieden inzake duurzaamheid en congestie. In deel 1 van dit VHP 2016 worden ook een aantal macro-economische indicatoren (zoals bvb. inzake BBP, uitvoer,...) in beeld gebracht. Zo krijgt de EC ook een fijnmaziger beeld en kan bijvoorbeeld de vaststelling van de EC dat de Belgische economie de groeipercentages van vóór de crisis nog niet opnieuw kunnen bereiken, voor Vlaanderen worden genuanceerd.

De Vlaamse Regering is er echter van overtuigd dat de maatregelen die in dit VHP worden opgenomen, uitvoering geven aan de landenspecifieke aanbevelingen (*zie 2.1. t/m 2.4.*), de investeringsuitdagingen (*zie 2.5*) en de tenuitvoerlegging van de Europa 2020-doelstellingen (*zie deel 3*), zodat concreet wordt ingespeeld op de analyses uit het Landverslag. De Vlaamse Regering vraagt dat de EC met de regionale bevoegdheden systematisch rekening houdt zowel bij de redactie van de landenspecifieke aanbevelingen 2016 als bij de toekomstige landverslagen. Enkel op deze manier is het voor Vlaanderen mogelijk om maatgericht aan de slag te gaan met de door de EC gedane vaststellingen.

2.1. LANDENSPECIFIEKE AANBEVELING 1

*In 2015 en in 2016 een budgettaire aanpassing van ten minste 0,6 % van het bbp realiseren in de richting van de **begrotingsdoelstelling op middellange termijn**. Meevallers aanwenden teneinde de schuldquote van de overheid op een passend neerwaarts pad te brengen. De **pensioenhervorming** aanvullen met het koppelen van de wettelijke pensioenleeftijd aan de levensverwachting. Overeenstemming bereiken over een afdwingbare **verdeling van begrotingsdoelstellingen over alle overheidsniveaus**.*

Door tegenvallende groeicijfers, de verstrengde Europese begrotingsregels (ESR 2010) en de zesde staatshervorming stond de Vlaamse Regering bij haar aantreden voor een moeilijke opdracht. De Vlaamse Regering heeft in deze moeilijke context haar verantwoordelijkheid genomen door voor een evenwicht te kiezen tussen budgettair orde op zaken stellen en investeren in het economisch en sociaal weefsel. Op die manier gaf de Vlaamse Regering uiting aan haar ambitie om een bakken van stabiliteit te zijn in een snel veranderende omgeving.

De Vlaamse Regering zal in de jaren 2016-2019 blijven inzetten op een **groevriendelijk begrotingsbeleid** en streeft binnen het meerjarig kader dat door de Hoge Raad van Financiën is uitgezet naar een **nominaal evenwicht vanaf het jaar 2017**.

In de berekening van dit nominaal evenwicht worden de kosten van de bouw van het Oosterweelproject buiten beschouwing gelaten, daar de Vlaamse Regering de Oosterweelverbinding als een eenmalige productieve investering van groot economisch belang aanziet. Voor het jaar 2018 rekent de Vlaamse Regering bovendien met een eenmalig negatief effect van 854,7 miljoen euro ingevolge de eenmalige negatieve herrekening van ontvangsten met betrekking tot opcentiemen, fiscale uitgaven en overgangsmechanismen. Deze eenmalige negatieve afrekening voor de gewesten betekent evenwel een eenmalige meerontvangst voor de federale overheid en heeft bijgevolg geen impact op het resultaat van de gezamenlijke overheid. Teneinde de vooropgestelde doelstellingen ook effectief te kunnen realiseren zal de Vlaamse Regering de uitvoering van de begroting nauwgezet monitoren en indien nodig bijsturen.

2.2. LANDENSPECIFIEKE AANBEVELING 2

Een grootschalige belastinghervorming aannemen en doorvoeren om de belastinggrondslag te verbreden, de belastingdruk op arbeid te verlichten en inefficiënte aftrekkeregelingen af te schaffen.

2.2.1. Vermindering van de lasten op arbeid

Op het federale niveau werden verschillende maatregelen genomen welke de lasten op arbeid verschuiven naar belastingen met een bredere belastinggrondslag. Die taxshift heeft uiteraard niet alleen gevolgen voor de federale overheid. De ingrepen in bv. de personenbelasting worden budgettair ook gedeeltelijk mee gedragen door de gewesten omdat federale aanpassingen aan de personenbelasting, bijvoorbeeld m.b.t. de belastingvrije som en het tarief, ook doorwerken naar de gewestelijke opcentiemen die immers berekend worden op de gereduceerde belasting staat. De Vlaamse Regering besloot de opcentiemen op de personenbelasting niet te wijzigen opdat de lastenverlaging gerealiseerd door de federale maatregelen ook voor wat betreft de regionale component in de personenbelasting wordt doorgevoerd. In de meerjarenraming 2016-2021 (<http://docs.vlaamsparlement.be/docs/stukken/2015-2016/g21-1.pdf>) worden deze cijfers gedetailleerd weergegeven. In onderstaande tabel worden de Tax shift I en II – effecten op belasting staat en Vlaamse opcentiemen in lopende prijzen (in duizend euro) weergegeven.

Aanslagjaar Taks shift I	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Opstap belasting staat	-437.000	-428.155	-32.245	-38.350	-34.224	-35.476
Gecumuleerde opstap belasting staat	-437.000	-865.155	-897.400	-935.751	-969.975	-1.005.451
Gecumuleerd effect op Vlaamse opcentiemen	-72.367	-145.355	-146.638	-152.897	-158.489	-164.285

Aanslagjaar Taks shift II	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Opstap belasting staat		-1.140.000	-42.489	-1.477.070	-1.555.586	-154.165
Gecumuleerde opstap belasting staat		-1.140.000	-1.182.489	-2.659.559	-4.215.145	-4.369.309
Gecumuleerd effect op Vlaamse opcentiemen		-189.119	-190.788	-429.809	-683.534	-708.534

Aanslagjaar Taks shift I & II	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Opstap belasting staat	-437.000	-1.568.155	-74.735	-1.515.420	-1.589.810	-189.641
Gecumuleerde opstap belasting staat	-437.000	-2.005.155	-2.079.890	-3.595.310	-5.185.119	-5.374.760
Gecumuleerd effect op Vlaamse opcentiemen	-72.367	-334.474	-337.426	-582.705	-842.023	-872.819

2.2. Belastinghervorming

Er werden verschillende initiatieven opgestart en maatregelen uitgewerkt om de **bestaande fiscale wetgeving te hervormen** met het oog op het bekomen van een meer coherent en doelmatig geheel:

- De **Vlaamse Codex Fiscaliteit** blijft het basisdocument voor alle Vlaamse fiscale regelgeving. Na de integratie van de erf- en registratiebelasting einde 2014, werd in de eerste helft van 2015 de kilometerheffing voor vrachtwagens (vanaf 01.04.2016) geïncorporeerd in de codex. Zodoende wordt zowel bestaande als nieuwe regelgeving in dit basisdocument geïntegreerd;
- De **diverse fiscale gunstregimes** worden momenteel opgelijst. In een tweede fase wordt per fiscale maatregel nagegaan of de maatregel wel het meest efficiënte middel is om een bepaald doel te bereiken, en welke last belastingplichtige en administratie dienen te ondergaan om de gunstmaatregel te verkrijgen. Die evaluatie zal gehanteerd worden om de regelgeving te optimaliseren en bij te sturen waar nodig;
- In Vlaanderen is de **tariefstructuur voor de integrale waterfactuur** (voor drinkwater, inzameling afvalwater en waterzuivering) vanaf 2016 gewijzigd. De tariefstructuur is uniform voor alle drinkwatermaatschappijen met een beperkt vastrecht voor de 3 componenten van de integrale waterfactuur. Het variabele deel in functie van het drinkwaterverbruik is progressief gemaakt:
bij een hoger verbruik (boven de 30m³ per woning en 30m³ per gedomiciëerde inwoner) wordt het tarief verdubbeld. Op die manier is een sterke prikkel ingebouwd om hoog waterverbruik te beperken;
- De **Vlaamse belastingverminderingen voor de eigen woning** werden geharmoniseerd en geïntegreerd. In de praktijk verandert hoofzakelijk de belastingvermindering voor de eigen, maar niet enige woning (wat betekent dat de belastingbetaler minimaal één andere woning bezit dan diegene die hij betreft). De belastingvermindering werd verminderd in die zin dat de eigen niet-enige woning niet voordeliger behandeld wordt dan de eigen en enige woning;
- De **Vlaamse onroerende schenkbelasting** werd vereenvoudigd, verlaagd en vergroend op twee niveaus door het aantal tariefschalen terug te dringen van negen naar vier en door de categorieën van begunstigden te herleiden tot slechts twee. Er wordt ook in een bijkomende tariefkorting voorzien naar aanleiding van renovatie of private verhuur en dit in het licht van een activatie van het woonpatrimonium;
- Vanaf 1/01/ 2016 werd de **belastingvermindering voor nieuwe energiezuinige woningen** in de onroerende voorheffing verstrengd. Ingevolge de aanpassing van de regelgeving geldt een vermindering van 50% bij een E-peil van E30 (voordien E40) en een vermindering van 100% bij een E-peil van E20 (voordien E30), waarbij het voordeel in beide gevallen beperkt is voor een periode van vijf jaar.

Er werden verschillende maatregelen genomen tot **verruiming van de belastbare basis**:

- Het **Viapass wegbeprijzingsproject** voor zwaar goederenvervoer (kilometerheffing). Vanaf 1/04/2016 zullen de drie gewesten in België stoppen met de heffing van het tijd gerelateerde weggebruiksrecht genaamd 'Eurovignet' (voertuigen met MTT > 12 ton) en overgaan tot de heffing van een kilometerheffing voor zwaar goederenvervoer van meer dan 3,5 ton MTT.

Voor dit nieuwe Viapass wegbeprijzingssysteem, dat volledig EETS-conform zal zijn (European Electronic Toll Service), werd een DBFMO-overeenkomst (design, build, finance, maintain and operate) afgesloten met een private partner genaamd Satellic NV.

Decretaal zijn alle voertuigen onderhevig aan de heffing verplicht om bij gebruik van de openbare weg een werkend registratietoestel ('on board unit' of OBU) in hun voertuig te hebben dat GNSS-technologie (Global Navigation Satellite System) zal gebruiken om te registreren welke afstand het betreffende voertuig heeft afgelegd en op welke wegen, en dat vervolgens de verschuldigde heffing berekent. Om de handhaving te verzekeren, voeren de gewestelijke belastingadministratie in samenwerking met Viapass zowel vaste, mobiele als flexibele controles uit op de wegen van het tolgebied. De belastbare basis houdt ook rekening met 'groene' elementen (externe kosten) : het tarief van de heffing varieert niet alleen naargelang het wegtype en het maximaal toegestane totaalgewicht (MTT) van de vrachtwagen, maar ook naargelang de euro-emissieklasse van het voertuig. Er gelden geen belastingverminderingen. Enkele voertuigcategorieën worden vrijgesteld van de kilometerheffing.⁷

- De **belasting op inverkeerstelling (BIV)** werd vanaf 1/01/2016 aangepast voor nieuwe inschrijvingen. Er is een sterkere sturing van de milieuparameters. De voertuigen die zijn ingeschreven op naam van een leasingmaatschappij blijven zoals voorheen belast worden op basis van fiscale PK of KW. Naast de aanpassing van de berekeningsformule van de BIV werden voor bepaalde types van voertuigen vanaf 1/01/2016 ook een aantal vrijstellingen ingevoerd: (1) Wagens op aardgas (CNG/LNG): tijdelijk tot en met 31/12/2020 ; (2) plug-in hybride elektrische voertuigen. Deze vrijstelling bestaat al maar geldt vanaf nu maar tijdelijk tot en met 31/12/2020. Bijkomende voorwaarden zijn dat de batterij wel met de stekker moet kunnen worden opgeladen en de uitstoot kleiner moet zijn dan 50 g CO₂ /km; (3) elektrische en waterstofwagens. Hiervoor bestaan al vrijstellingen. Die vrijstellingen blijven onbeperkt gelden.
- **Hervorming van de Vlaamse verkeersbelasting.** Vanaf 1/01/2016 brengt de verkeersbelasting voor nieuw geregistreerde (nieuwe of tweedehandse) personenwagens, auto's voor dubbel gebruik en minibussen naast de paardenkracht van de motor, ook een aantal ecoboni en ecomali mee in rekening voor de belastbare basis, in functie van de milieuprestaties van het voertuig (CO₂-uitstoot, brandstoftype en euronorm). Aangezien de nadruk van de hervorming ligt op het verminderen van de luchtvervuiling zal de belasting op dieselwagens toenemen (overeenkomstig het principe 'de vervuiler betaalt'). Verder worden volgende 'groene' voertuigen vrijgesteld van de Vlaamse verkeersbelasting met ingang van 1/01/2016: (1) voertuigen die uitsluitend worden aangedreven door een elektrische motor of op basis van waterstof; (2) (tot 2021) plug-in-hybride-voertuigen (PHEV); (3) (tot 2021) voertuigen op aardgas.

2.3. LANDENSPECIFIEKE AANBEVELING 3

Een betere werking van de arbeidsmarkt bewerkstelligen door de negatieve financiële prikkels om te werken te reduceren, door de arbeidsmarkt toegankelijker te maken voor specifieke doelgroepen, alsook door tekorten aan vaardigheden en discrepanties tussen aangeboden en gevraagde vaardigheden aan te pakken.

⁷ Voor meer informatie over de Viapass zie <http://www.viapass.be/>

2.3.1. Jeugdwerkgarantie

In 2014 daalde de jeugdwerkloosheid in Vlaanderen opnieuw tot 16,1%, wat ook voor deze categorie kan duiden op een broos herstel van de arbeidsmarkt. De voorbije jaren bereikte de Vlaamse jeugdwerkloosheid met 16,6% in 2013 een piek, terwijl het EU-gemiddelde min of meer stabiel bleef met zo'n 22,4% in 2014. Deze dalende trend was ook in het Brussels (39,5%) en Waals (32,1%) gewest in 2014 merkbaar.

In Vlaanderen is de evolutie van de jeugdwerkloosheid sterk gebonden aan de conjunctuur, terwijl het in de andere gewesten om een structureel probleem gaat. Wel kampt Vlaanderen met vroegtijdige schoolverlaters en een gebrekkige aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt. De Vlaamse aanpak is daarom drieledig: (1) vermijden dat jongeren zonder diploma de schoolbanken verlaten, (2) jongeren die toch ongekwalificeerd uitstromen remediëren en (3) stijgende jeugdwerkloosheid bestrijden in tijden van economische laagconjunctuur:

- Eerste luik: inzetten op de **vernieuwing van duaal leren en werken** (zie 2.3.9). Met het actieplan 'samen tegen schooluitval' (zie 2.3.8) wil Vlaanderen het voortijdig schoolverlaten aanpakken. De algemene bemiddelingsaanpak voor jongeren werd door de Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding (VDAB) in overeenstemming gebracht met de Europese verwachtingen inzake de Jeugdwerkgarantie: binnen de 4 maanden nadat ze zich inschrijven als werkzoekende krijgen jongeren een aanbod op maat;
- Tweede luik: het **voorzien van een aanbod voor jongeren die zonder diploma de school verlaten**. Ongekwalificeerde jongeren krijgen competentieversterkende acties zoals een werkstage, de Individuele Beroepsopleiding in de Onderneming (IBO), Instapstage, Werkinlevingstraject (WII!) of een beroepsopleiding. Deze acties willen het leren op de werkplek bevorderen, zodat jongeren nieuwe vaardigheden al doende leren (en vertrouwen krijgen in het eigen kunnen). In 2015 werden 15.379 IBO's opgestart, waarvan 7.945 jonger dan 25 jaar (+ 504 instapstages). Sinds de start van de WII!-projecten 2 jaar geleden hebben reeds 3.600 jongeren hieraan deelgenomen binnen een eerste ESF-oproep (februari 2013 – december 2015). Intussen werd een tweede ESF-oproep gelanceerd die vanaf juni 2015 over de volgende 3 jaar zal voorzien in meer dan 6000 projecten.
- Met de grootschalige campagne 'Ervaring Werkt' worden jongeren gewezen op het nut en de mogelijkheden om werkervaring op te doen. Ook het bestaande Jeugdwerkplan wordt geoptimaliseerd. Vanaf medio 2015 besteden enkele van die projecten bijkomende aandacht aan sport als een activerende stimulans voor die jongeren en vanaf het najaar 2015 gaat de VDAB samen met sportclubs en -organisaties arbeidsmarktgerichte samenwerkingen aan. Naast sport zijn ook digitale media een manier bij uitstek om jongeren te bereiken en te prikkelen. De VDAB zet in op toegankelijke en aantrekkelijke smartphone apps en ook in de bemiddeling wordt op maat van de jongeren gebruik gemaakt van e-tools zoals videochat, email, online jobbeurzen enzovoort.
- Derde luik: de **bestrijding van de jeugdwerkloosheid**. In het kader van het Jongerenwerkgelegenheidsinitiatief werd 4,6 miljoen euro vrijgemaakt om de jeugdwerkloosheid in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest voor jongeren met een Nederlandstalig beroepsperspectief te bestrijden.

Die middelen moeten 3.000 jongeren tussen 18 en 30 jaar oud die geen werk hebben en geen opleiding of onderwijs volgen (NEET-jongeren) vinden, zichtbaar maken, oriënteren en begeleiden naar werk, stage of opleiding. Tot nog toe zijn drie projecten goedgekeurd die samen 1.075 jongeren een begeleiding op maat zullen aanbieden.

2.3.2. Langdurig werklozen

Meer dan 1 op 3 van de Vlaamse werkzoekenden is langer dan 2 jaar werkloos (37,2% in 2014). Ook het gemiddelde voor de EU 28 is gestegen met bijna 2%: van 47,3% naar 49,4%. De kloof tussen de gewesten blijft relatief groot: meer dan op 1 op 2 Waalse en Brusselse werkzoekenden blijven langer dan 2 jaar werkloos (56,1% in Wallonië en 58% in Brussel).

In het Vlaamse regeerakkoord wordt een **nieuw systeem van tijdelijke werkervaring** naar voor geschoven om langdurig werkzoekenden in de arbeidsmarkt (deels) te integreren (vorige maatregelen: WEP+, gesco, PWA artikel 60§7/61,...). Deze hervorming is een onderdeel van de kwalitatieve maatregelen. De belangrijkste elementen uit de **conceptnota** van 2015 kunnen als volgt worden samen gevat:

- een werkervaringstraject, wordt op maat uitgewerkt, varieert tussen één en twee jaar en streeft naar snellere doorstroom naar het normaal economisch circuit; de tijdelijke werkervaring richt zich tot werkzoekenden met een grote afstand tot de arbeidsmarkt omwille van gebrek aan competenties of weinig (recente) werkervaring;
- de trajecten staan open voor alle werkzoekenden, ongeacht of ze een werkloosheidsuitkering ontvangen of niet. Tijdens het traject behouden zij hun statuut van werkzoekende. Enkel mensen die instappen vanuit art. 60§7 krijgen een arbeidsovereenkomst (omwille van rechtenopbouw);
- de werkzoekende wordt doorheen het traject door één trajectbegeleider begeleid. De werkplek verzorgt de begeleiding op de werkvloer, met ondersteuning van de trajectbegeleider;
- de keuze van de werkplek gebeurt in functie van het jobdoelwit en de te verwerven competenties en is dus maatwerk. Tijdens het traject is voldoende rotatie naar diverse werkplekken noodzakelijk om zoveel mogelijk werkervaring op te doen;
- de VDAB ontwikkelde een centrale databank voor werkervarings- en leerwerkplekken. Alle trajectbegeleiders en werkplekken zullen die databank kunnen aanspreken.

Eind 2014 werd beslist om de maatregel Werkervaring in te bedden in de vernieuwde aanpak rond werkplekklaren van de VDAB. Een nieuw instrument **Intensief Werkplekklaren** werd opgestart, waarbij externe partners werkzoekenden met een overbrugbare afstand tot de arbeidsmarkt, via de verschillende instrumenten van werkplekklaren, begeleiden naar een tewerkstelling in het Normaal Economisch Circuit (NEC).

Op kruissnelheid worden er jaarlijks 5.000 werkzoekenden begeleid via dit instrument. Het nieuwe systeem moet werkzoekenden met een gebrek aan werkervaring en voldoende arbeidsattitudes helpen om via deze tussenstap alsnog aan de slag te gaan in het NEC. Het stelsel moet complementair zijn t.o.v. reeds bestaande maatregelen zowel binnen het beleidsdomein werk als het beleidsdomein sociale economie. In de uitrol van het nieuwe kader, is de afstemming met de lokale arbeidsmarkt en de samenwerking met lokale actoren heel belangrijk. De VDAB maakt werk van structurele samenwerkingsverbanden met OCMW's, die op lokaal vlak met andere actoren aangevuld kunnen worden.

Tenslotte voorzien we onder meer naar langdurig werkzoekenden een nieuw instrument 'Wijk-werken' binnen het Vlaamse activeringsbeleid'. De conceptnota Wijk-werk die door Vlaamse regering werd goedgekeurd op 4/03/2016 wil een laagdrempelig instrument creëren om ondermeer langdurig werkzoekenden stapsgewijs in een professionele omgeving competenties bij te brengen. De trajecten zullen in regel maximaal 6 maanden duren (éénmaal verlengbaar voor maximaal 6 maanden na evaluatie door VDAB), opvolging krijgen en er zal een kleine vergoeding tegenover staan.

Het opzet is dat gedurende maximaal 6 maanden een zeer beperkt aantal uren gepresteerd worden in een laagdrempelige begeleide werkomgeving. Het wijk-werken moet functioneren als een geleidelijke opstap richting tewerkstelling in het normaal economisch circuit en zal van start gaan op 1/07/2017. Tijdens de periode van het wijk-werk wordt de werkzoekende opgevolgd door de VDAB en een kleine vergoeding ontvangen. De gebruiker moet dan weer een vergoeding betalen voor de geleverde prestaties. Wijk-werk mag geen verdringing van taken uit het normaal economisch circuit met zich meebrengen.

2.3.3. Vereenvoudiging van het doelgroepenbeleid

Om de efficiëntie en effectiviteit van het doelgroepenbeleid te verhogen wordt het aantal maatregelen beperkt tot drie doelgroepen, met name **jonge laaggeschoolde werknemers**, **oudere werknemers** en **arbeidsgehandicapten**. De Vlaamse regering keurde daartoe op 23/01/2015 een conceptnota "Naar een Vlaams doelgroepenbeleid" goed. Het jaar 2015 stond voornamelijk in het teken van de realisatie van een nieuw decreet. Dit ontwerpdecreet werd op 11/12/2015 door de Vlaamse Regering definitief goedgekeurd, op 24/02/2016 definitief gestemd in het Vlaamse Parlement en door de Vlaamse Regering op 4/03/2016 bekrachtigd. Frequent overleg en aftoetsing met de sociale partners resulteerden aan het einde van het jaar in een akkoord over een onderdeel van het **Banenpact** dat bijkomende accenten legde voor de verdere uitwerking van het doelgroepenbeleid: bvb. op het vlak van opleidingsstimulansen en het systeem tijdelijke werkervaring.

Om de focus te kunnen leggen op starters en intreders op de arbeidsmarkt stelt de Vlaamse Regering voor om de **leeftijdsgrens op jonger dan 25 jaar** te leggen en daarnaast wordt de groep beperkt tot de laag- en middengeschoolden (zonder diploma hoger onderwijs).

Indien de jongere alsnog een kwalificatie haalt, zal de werkgever de korting behouden. Voor **oudere werknemers** wordt een onderscheid gemaakt tussen werknemers die reeds in dienst zijn en de aanwerving van niet-werkende werkzoekenden. De doelgroepkorting voor 55-plussers zal voor zowel aanwerving als retentie van werknemers gelden. Voor personen met een arbeidshandicap wordt de huidige Vlaamse Ondersteuningspremie (VOP), met de huidige modaliteiten behouden. Een VOP zal naar de toekomst ook worden verleend voor mensen met een **psychosociale problematiek** zoals beschreven in het decreet op collectief maatwerk die doorstromen van sociale economie naar het normaal economisch circuit.

Voor de **andere doelgroepmaatregelen** die met de zesde staatshervorming zijn overgedragen, worden de nodige overgangsmatregelen voorzien om werkgevers en werknemers rechtszekerheid te kunnen bieden. Het uitdoofscenario zal ook rekening houden met de uitwerking van het nieuwe kader voor tijdelijke werkervaring. Op regelgevend vlak zal in 2016 gewerkt worden aan het uitvoeringsbesluit bij het ontwerp decreet doelgroepenbeleid. De streefdatum voor de inwerkingtreding van het beleid is 1/07/2016.

2.3.4. Combinatie arbeid en gezin ondersteunen door kinderopvang en dienstencheques

De Vlaamse Regering blijft investeren in kinderopvang en zorgt er op deze manier ook voor dat de combinatie arbeid en gezin wordt ondersteund (de inkomstengerelateerde kinderopvang werd uitgebreid en het sociaal tarief werd behouden) :

- het ondersteunen van de kinderopvang voor baby's en peuters. Na de implementatie van het nieuwe decreet waarmee de Vlaamse overheid stap voor stap voldoende, kwaliteitsvolle kinderopvang wil realiseren die voor iedereen toegankelijk is.
De opvang moet zowel betaalbaar zijn voor de ouders als financieel leefbaar voor de opvangsector. Met het 'voortgangsoverleg' wil de Vlaamse overheid de voortgang van de transitie goed opvolgen. Er worden ook een aantal specifieke dossiers verder aangepakt (ontwikkelen van een vernieuwde flexibele kinderopvang, verder werk maken van het werknemersstatuut voor onthaalouders, toekomstvisie gezinsopvang, ...);
- het uitbreiden van het aantal plaatsen voor baby's en peuters rekening houdend met veranderingen n.a.v. de implementatie van het decreet. In 2015 werd een nieuwe programmatie-oefening ontwikkeld die rekening houdt met het getrappt subsidiesysteem in de opvang van baby's en peuters. Ingevolge hiervan werden de middelen die de Vlaamse Regering in 2015 vrijmaakte voor uitbreiding van het aantal plaatsen met de basissubsidie, de subsidie voor inkomenstarief en de plussubsidie in de opvang van baby's en peuters verdeeld. Van deze middelen werd een voorafname genomen voor uitbreiding van het aantal plaatsen in de steden Gent, Antwerpen en Brussel. De resterende middelen werden eind 2015, na een oproep, toegewezen⁸.
- Voorbereiden van een decreet voor "opvang en vrije tijd van schoolkinderen".
Op 18/12/ 2015 gaf de Vlaamse Regering haar goedkeuring aan de conceptnota 'Krachtlijnen voor een nieuwe organisatie van de opvang en vrije tijd van schoolkinderen'. Op basis van deze nota zal het maatschappelijke debat (ook in het Vlaams Parlement) rond de hervorming van de buitenschoolse opvang met de betrokken actoren opgestart worden.
- De kwaliteit in de kinderopvang bevorderen. Er loopt van 2013 tot 2016 het '**Met en Monitoren van Kwaliteit (Quality)-project' (MeMoQ-project)**, waarvan het ontwikkelen van het pedagogische raamwerk deel uitmaakt. Op termijn is het de bedoeling dat elke opvang haar kwaliteitsbeleid afstemt op het pedagogische raamwerk.

Ingevolge de **zesde staatshervorming** komt de operationele uitvoering en de opvolging van het stelsel van de **dienstencheques** in handen van de regio's. Net als in 2015 worden in 2016 de nodige stappen ondernomen om de dienstencheques als een instrument te kunnen inzetten om de combinatie van arbeids- en gezinsleven te ondersteunen. Er zijn twee uitdagingen:

⁸Voor de groepsopvang waren er middelen voor extra plaatsen met basissubsidie (trap 1). Het grootste deel ging naar de omschakeling van bestaande, nog niet gesubsidieerde plaatsen. Daarmee konden 1005 niet-gesubsidieerde plaatsen een basissubsidie krijgen. Het andere deel was voorzien voor nieuw te vergunnen plaatsen. Daarmee werden subsidiebeloftes toegekend voor 338 nieuwe plaatsen met basissubsidie;

Er was budget voor extra plaatsen met subsidie inkomenstarief (trap 2). Dit budget is evenredig verdeeld over de omschakeling van bestaande plaatsen en het creëren van nieuwe plaatsen. Daarmee konden 364 plaatsen omgeschakeld worden naar de subsidie voor inkomenstarief en konden subsidiebeloftes toegekend worden voor 471 nieuwe plaatsen met de subsidie voor inkomenstarief;

Daarnaast konden ook 1235 bestaande plaatsen met subsidie inkomenstarief (trap 2) omgeschakeld worden naar subsidieerbare plaatsen met plussubsidie (trap 3).

- (1) Er werd ingezet op de integratie van de werkzaamheden van de federale actoren in het Vlaamse Departement WSE. De overdracht van de taken van de FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg gebeurde op 1/04/2015. De nodige juridische aanpassingen werden aangebracht met een Besluit van de Vlaamse Regering van 6/03/2015 en daarmee werd de verplichting om 60% werkzoekenden of leefloners aan te werven, afgeschaft.

Voorafgaand werden wel afdoende alternatieven ontwikkeld om de toeleiding van werkzoekenden naar het dienstenchequecircuit te verzekeren. Zo zal de VDAB vooral actie ondernemen om de screening en toeleiding naar de dienstenchequebedrijven te versterken. De dienstencheque-ondernemingen zullen maatregelen nemen om de aanwervingskansen van laaggeschoolden en langdurig werklozen te versterken (sollicitatiefeedback, coaching van nieuwe werknemers, ...).

De alternatieven vastgelegd in een afsprakenkader tussen de minister van werk en de sector worden op regelmatige basis opgevolgd en jaarlijks geëvalueerd. De overdracht van de taken van de Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening (RVA) vindt plaats in 2016.

Voor de effectieve overdracht van de opdrachten is het nodig dat het Vlaamse Gewest een eigen uitgiftebedrijf voor de dienstencheques aanstelt en via een offerteaanvraag werd de uitgifte van de dienstencheques vanaf 1/01/2016 toegewezen aan Sodexo (voor een periode van 2 jaar). Momenteel staat Sodexo al in voor het drukken en de uitgifte van de dienstencheques (papieren en elektronisch). In de nieuwe overeenkomst voorziet Sodexo om de elektronische dienstencheques fors te doen stijgen. Het is de bedoeling om tot meer dan 95% elektronische dienstencheques te komen tegen het einde van 2017. Om een beter beeld te krijgen op discriminatie in de dienstencheque-sector werden 32 extra controles uitgevoerd. Dit onderzoek combineert het zoeken naar sporen van discriminatie door de onderneming en een bevraging van discriminerende ervaringen met klanten. Deze aanpak kadert ook in een globaal, met de sector onderhandeld, actieplan met tal van engagementen om discriminatie zoveel mogelijk terug te dringen.

De regionalisering vereist ook een samenwerking tussen de Gewesten. Hiervoor werd in 2015 een samenwerkingsprotocol gesloten. In het najaar van 2015 werden de onderhandelingen opgestart om te komen tot een samenwerkingsakkoord dat afspraken vastlegt over de elementen die een intergewestelijke aanpak vergen.

- (2) Een tweede uitdaging is het bewaken van de rendabiliteit van de sector. Er zijn immers heel wat signalen en er is ook onderzoek dat aantoonde dat de leefbaarheid van de sector in het gedrang komt. In het najaar van 2015 werden diverse pistes onderzocht om de sector meer structureel leefbaar te houden.

Er wordt prioritair ingezet op een betere integratie van werknemers van buitenlandse herkomst.

2.3.5. Een mobiliserende strategie met focus op talenten het doorbreken van vooroordelen
2015 stond in het teken van de hervorming van het loopbaan- en diversiteitsbeleid. Om de werkzaamheidsgraad te verhogen en een volwaardige evenredige arbeidsdeelname te realiseren, werd het bestaande beleid uitgedaagd en herdacht.

De nieuwe koers bestaat uit het afstappen van een doelgroepenaanpak en het voluit ontvouwen van een talentbenadering. Deze **talentenbenadering** zal via 3 sporen gestalte krijgen, nl:

- Spoor 1: alle **talenten activeren door maatwerk**. Er wordt ingezet op de begeleiding van werkzoekenden die moeilijk toegang vinden tot de arbeidsmarkt. Dat vereist een individuele aanpak en dit is ook de weg die de VDAB de bewandelt: maatwerk in het toeleiden, begeleiden en ondersteunen van mensen in hun traject naar werk;
- Spoor 2: investeren in alle talenten door in te zetten op **HR-beleid van ondernemingen**. Het is belangrijk om te blijven investeren in talent. Vlaanderen wil ondernemingen ondersteunen om de kwaliteit van het HR-beleid te verbeteren en ook hier staat maatwerk centraal: ondernemingen kunnen steun krijgen voor het aankopen van expertise waarbij zij op een gegeven moment het meest gebaat zijn. Concreet zal dit gebeuren via de vernieuwde kmo-portefeuille en kmo-groeisubsidie;
- Spoor 3: **vooroordelen wegnemen** door een mobiliserende strategie. Er wordt momenteel samen met de sociale partners gewerkt aan een stevige mobiliserende strategie die vooroordelen doorbreekt en impulsen geeft aan acties op het veld.

Bij de operationalisering van deze 3 sporen werden volgende principes naar voren geschoven: **maatwerk, vereenvoudiging, vraaggericht en marktgedreven ondersteunen**. In 2016 wordt verder gewerkt aan de concretisering van (diverse sporen in) de conceptnota. In dialoog met de stakeholders zal vorm worden gegeven aan een mobiliserende en actiegerichte strategie gericht op het doorbreken van vooroordelen en het richten van blikken op de aanwezige talenten en competenties (spoor 3). De nodige stappen worden gezet om deze strategie samen met de betrokken stakeholders uit te rollen op het terrein. Daarnaast wordt de transitie van de oude maatregelen op vlak van evenredige arbeidsparticipatie en het ervaringsfonds begeleid. Er wordt gezorgd voor een aangepaste regelgeving en ingestaan voor een correcte afhandeling van de lopende projecten. Ten slotte wordt ook het **Actieplan ter Bestrijding van Arbeidsgerelateerde Discriminatie (ABAD)** in afstemming met de sociale partners herbekeken en geactualiseerd, o.a. in functie van de nieuw overgedragen bevoegdheden. Deze actualisatie van het ABAD zal in afstemming met de sociale partners nog in het voorjaar van 2016 worden gedaan.

2.3.6. Hervorming systeem opleidingsaansporingen

Met de overheveling van het betaald educatief verlof heeft Vlaanderen nu alle belangrijke opleidingsaansporingen t.a.v. werkenden in handen. De Vlaamse Regering wil samen met de sociale partners in het kader van het Banenpact komen tot niet alleen meer synergie en afstemming in de opleidingsincentives maar ook tot meer maatwerk. De opleidingsaansporingen voor werkenden moeten gericht en meer op maat van de werknemer worden ingezet.

Om dat te realiseren zullen, samen met de sociale partners, alle bestaande instrumenten (opleidingscheques, betaald educatief verlof, opleidingskrediet) integreren in een nieuw arbeidsmarktgericht instrument dat werkenden toelaat om zich bij te scholen of te heroriënteren om een andere beroepsloopbaan te starten. De ondersteuning kan bestaan uit een financiële bijdrage, aanvullend verlof of een combinatie van beide. Om dit te bereiken worden een visie en diverse scenario's uitgewerkt. In dat kader streven we naar een vormingsluik binnen het Banenpact met inbreng van de sociale partners.

2.3.7. Secundair onderwijs moderniseren

Het Vlaams secundair onderwijs scoort goed in internationale vergelijkend onderzoek. Om dit zo te houden zullen de sterktes verder worden uitgebouwd en de verbeterpunten aangepakt en zal er worden ingezet op kwaliteitsvol onderwijs voor iedere leerling. Het oriënteringstraject van leerlingen zal worden versterkt en de aansluiting op het hoger onderwijs en de arbeidsmarkt verbeterd. Tijdens het voorbije werkjaar werd in dialoog met het onderwijsveld verder uitvoering gegeven aan het masterplan secundair onderwijs. De hoge impact van de sociaaleconomische status op de schoolkeuze en schoolse prestaties werd daarin opgenomen als verbeterpunt. Daarnaast werd onder meer de nieuwe norm voor het getuigschrift basisonderwijs uitgewerkt, een volledig nieuw concept goedgekeurd (zie 2.3.9) op het vlak van duaal leren in de arbeidsmarktgerichte studierichtingen vanaf de tweede graad en ingezet op het optimaliseren van de studiekeuzebegeleiding. In 2016 wordt het Masterplan verder uitgewerkt en daarbij wordt de samenhang met de ontwikkelingen op vlak van duaal leren en de uitrol van het M-decreet (decreet betreffende maatregelen voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften) bewaakt. Naar aanleiding van de afgeronde screening van het studieaanbod, wordt er aan een voorstel tot de actualisatie en reductie ervan gewerkt. Daarnaast wordt, in dialoog met de onderwijspartners, een conceptnota over de inhoud en architectuur van het toekomstige secundair onderwijs uitgewerkt.

2.3.8. Een omvattend beleid inzake leerrecht, spijbelen en voortijdig schoolverlaten

Om voortijdig schoolverlaten tegen te gaan, werd een **nieuw actieplan 'samen tegen schooluitval'** ontwikkeld. Dat omvat zowel acties m.b.t. leerrecht (het recht van elke leerling op kwaliteitsvol onderwijs en leerlingenbegeleiding), spijbelen als voortijdig schoolverlaten en wil zoveel mogelijk jongeren met een onderwijskwalificatie de secundaire school laten verlaten. De conceptnota van het actieplan zal in 2016 in overleg met het werkveld verder vorm krijgen. Het plan heeft – in lijn met de Europese aanbeveling inzake voortijdig schoolverlaten - zowel een preventief als remediërend karakter. In de eerste plaats richt het zich voornamelijk op het voorkomen van spijbelen, aangezien dit een belangrijke voorspeller blijkt van toekomstige uitval. De uitrol van het plan zal voornamelijk worden opgenomen door de lokale onderwijsactoren en besturen. Daarnaast werden ook acties opgenomen die eerder gericht zijn op jongeren die dreigen uit te vallen (interventie) en voor zij die zijn uitgevallen (compensatie). Tot slot voorziet het plan acties waarmee “informatierijke omgevingen” gestimuleerd worden, zodat alle betrokken actoren beschikken over de nodige informatie om een beleid uit te voeren en op te volgen. Dat houdt concreet in dat er extra wordt ingezet op monitoring zodat scholen zichzelf een spiegel kunnen voorhouden aan de hand van betrouwbare en objectieve informatie (voorbeelden zijn o.a. de ontwikkeling van de Vlaamse indicator voortijdig schoolverlaten en de website “mijn onderwijs” waar scholen informatie over zichzelf kunnen terugvinden).

Het huidige **onthaalonderwijs van anderstalige nieuwkomers (OKAN)** is goed georganiseerd in Vlaanderen. Het laat toe om flexibel in te spelen op snel wijzigende situaties, zoals vandaag met de verhoogde instroom van vluchtelingen. De snelheid waarmee de instroom steeg vereiste echter bijkomende maatregelen. Voorbeelden daarvan zijn de specifieke toelage voor elke anderstalige nieuwkomer in het kleuteronderwijs voor het schooljaar 2015-2016 en een bijkomende telling met het oog op de herberekening van de lestijden volgens de schalen voor deze extra leerlingen voor schooljaar 2016-2017.

Secundaire scholen die een OKAN-aanbod willen organiseren, moesten dat normaliter aanvragen in het voorafgaande schooljaar maar om flexibeler in te spelen op de gestegen vraag, werden in 2015 ook programmatieaanvragen voor het lopende schooljaar mogelijk gemaakt. Gezien de reeds bestaande capaciteitsdruk in bepaalde regio's in Vlaanderen en in Brussel, en de daarmee samenhangende druk op de infrastructuur, werd ook een budget voorzien voor modulaire units die scholen moet toelaten waar nodig bijkomende capaciteit te creëren. Voor 2016 worden tot slot nog extra middelen voorzien voor de erkenning en gelijkwaardigheidsverklaring van buitenlandse diploma's en de ontwikkeling van een flexibele procedure voor vluchtelingen die hun diploma's en de nodige documenten niet kunnen voorleggen en voor bijkomend aanbod NT2 voor volwassenen.

2.3.9. Vlotte doorstroom onderwijs-arbeidsmarkt en wegwerken van de discrepantie inzake vaardigheden

De Vlaamse Regering wil het stelsel van Leren en Werken omvormen tot een performant stelsel van **duaal leren**. Door deze hervorming wil men inzetten op: (1) een centrale rol voor werkervaring en verwerven van competenties op de werkplek; (2) het opzetten van standaardtrajecten met een duidelijk overzicht van de te verwerven competenties in de verschillende settings (op de werkplek en in de onderwijs-/opleidingsinstelling); (3) tewerkstelling onder een eenduidig statuut en (4) een duidelijk kader voor kwaliteitstoezicht.

Dit alles vertrekt van een goede toeleiding van de leerling, een sterk partnerschap en een nauwe samenwerking tussen onderwijspartners en werkpartners.

De door de Vlaamse Regering op 23/01/2015 goedgekeurde **conceptnota 'Duaal Leren, een volwaardige kwalificerende leerweg'** vormde de start voor een hele reeks werkzaamheden in 2015, die ook in 2016 nog zullen worden voortgezet. N.a.v. de adviezen van de Vlaamse onderwijsraad (VLOR), de Sociaaleconomische Raad van Vlaanderen (SERV), de Raad van Bestuur van SYNTRA Vlaanderen en de hoorzittingen in het Vlaams Parlement werd de conceptnota verder uitgewerkt en verfijnd. De Vlaamse Regering keurde op 3/07/2015 een aangepaste conceptnota goed. Ook werd een implementatieplan met timing en overlegstructuur vastgelegd om het duaal leren verder uit te rollen en vier projecten/trajecten – vanuit het beleidsdomein Werk en het beleidsdomein Onderwijs – werden opgestart:

- Als werkregisseur exploreert SYNTRA Vlaanderen in het sleutelproject Werkplek 21 alle relevante aspecten om van de werkplek een kwaliteitsvolle, toekomstgerichte leeromgeving te maken en zet in op een versterking van het aanbod van leerwerkplekken;
- Het Departement OV startte het sleutelproject Schoolbank op de werkplek waarbij over heel Vlaanderen enkele studierichtingen over verschillende scholen in het Vlaamse onderwijslandschap duaal worden opgezet;
- Het ESF-Agentschap lanceerde een oproep "**Innovatieve proefprojecten duaal leren en werken**". Het financiert projecten uit het werkveld met als doel één of meerdere aspecten van het nieuwe concept duaal leren en werken op een innovatieve manier te onderzoeken en uit te testen in de praktijk;
- Vanuit het veld worden daarnaast ook verkennende trajecten rond diverse aspecten binnen duaal leren opgezet zonder ESF-steun, binnen de bestaande wetgeving.

Deze proefprojecten vinden plaats tijdens het schooljaar 2016-2017, en spelen een belangrijke rol in het nieuwe stelsel duaal leren en werken dat vanaf 1 september 2017 van start gaat.

Vlaanderen zet voor wat betreft **leren en werken** in op een eengemaakt statuut voor alle leerlingen die dit leren combineren met een tewerkstelling in een onderneming. Dit zorgt voor een grotere transparantie naar ondernemingen toe en verbetert mogelijks de participatie van ondernemingen aan het stelsel voor leren en werken. Door de uitrol van duaal leren zal dit idee van leren en werken ook breder worden uitgerold dan vandaag het geval: leerlingen binnen TSO en BSO zullen ook structureel een leercomponent kunnen combineren met een tewerkstelling onder het statuut van 'alternerend lerende'. Naast het stelsel voor leren en werken bestaan er al verschillende stages in het grootste deel van de opleidingen TSO en BSO (sinds 2014-2015 een stageverplichting in het gehele 6^e en 7^e jaar BSO en een groot deel van het 6^e jaar TSO). Ter sensibilisering van deze stages wordt voorzien in een eenduidig juridisch kader waarbinnen deze stages kunnen plaatsvinden.

Eindtermen, ontwikkelingsdoelen en kwalificaties concretiseren datgene wat de samenleving als leerresultaat van een onderwijsloopbaan verwacht. Momenteel worden de huidige eindtermen en ontwikkelingsdoelen geëvalueerd, bijgestuurd en waar nodig gereduceerd. De bedoeling is om ze duidelijk en ambitieus te formuleren zodat ze voldoen aan de behoeften van de 21ste eeuw.

In het voorjaar 2016 wordt hierover een grondig debat gevoerd met onderwijsverstrekkers en – partners, hoger onderwijsinstellingen, middenveldorganisaties, arbeidsmarktactoren en de overheid. Maar ook het brede publiek wordt hierbij betrokken. Uiteindelijk zal het debat (geleid door de Vlaamse minister van onderwijs en het Vlaams Parlement) in het najaar van 2016 uitmonden in een uitspraak over de verwachtingen rond de bijsturing van de eindtermen. Daarbij zal aandacht gaan naar het geven van voldoende ruimte aan scholen om naar eigen inzicht de eindtermen te implementeren.

De **Vlaamse kwalificatiestructuur** (VKS) telt nu iets meer dan 200 beroepskwalificaties erkend door de Vlaamse Regering en in 2016 komen daar een 80-tal gevalideerde beroepskwalificaties bij. Deze beroepskwalificaties worden integraal door de vertegenwoordigers van de arbeidsmarkt (sectorale sociale partners) opgesteld. Er wordt werk gemaakt van de ontwikkeling van een format voor onderwijskwalificaties en de opname van beroepskwalificaties hierin. Daarnaast wordt samen met de onderwijspartners overlegd over een mogelijke vereenvoudiging en afstemming van de procedures voor het gebruik van onderwijskwalificaties in verschillende onderwijskwalificerende trajecten nl. in voltijds en duaal leren, secundair volwassenenonderwijs, buitengewoon secundair onderwijs en bij trajecten tot de erkenning van competenties. Samen met het beleidsdomein Werk werden de krijtlijnen uitgetekend voor een gezamenlijk systeem van externe kwaliteitscontrole van opleidingen binnen en buiten onderwijs die leiden tot een beroepskwalificatie (inclusief EVC-trajecten).

In 2015 werd de conceptnota over het geïntegreerd beleid voor het **erkennen van competenties (EVC)** goedgekeurd door de Vlaamse Regering. Daarin wordt een gemeenschappelijk kader voor EVC vastgelegd. Een voorontwerp van decreet is in voorbereiding. Daarbij wordt rekening gehouden met de Europese aanbeveling betreffende de validering van niet-formeel en informeel leren en er gaat extra aandacht naar de afstemming van de implementatie van het EVC-beleid in de verschillende beleidsdomeinen.

Tussen september 2015 en juni 2016 loopt daarnaast een studie om meer zicht te krijgen op de kosten-baten van EVC en op de mogelijkheden tot financiering ervan. De resultaten, op basis waarvan een kostenraming voor het geïntegreerd EVC-beleid kan worden uitgewerkt, worden nog in de loop van 2016 verwacht. Concrete stappen ter voorbereiding van dat geïntegreerd beleid worden onder meer genomen door de uitwerking van EVC-standaarden voor beroepskwalificaties, de bepaling van kwaliteitsindicatoren, de verdere uitbouw van een EVC-website en de afwerking van de beroepskwalificaties voor assessor en loopbaanbegeleider.

Het **Actieplan STEM** 2012-2020 (Science, Technology, Engineering en Mathematics) is halverwege zijn looptijd. Vanaf 2016 ligt de nadruk op doelgroepenbeleid (meisjes, technisch en beroepssecundair onderwijs en jongeren met een minder bevoordeelde sociaaleconomische achtergrond) én op de maatschappelijke relevantie van STEM. De permanente bijscholing van leerkrachten hierin wordt mee gedragen door de STEM-Lerende Netwerken, waar leerkrachten, opleiders en begeleiders elkaar informeren en permanent bijscholen vanuit de eigen praktijkervaringen. Het STEM-kwaliteitskader met zijn bouwstenen voor een sterk STEM-beleid hanteert dezelfde referentiekaders.

Er wordt daarnaast een **digitaal STEM-Portaal** ontwikkeld waar het hele aanbod van STEM-contactpunten en hun materialen wordt samengebracht – zowel vanuit de invalshoek onderwijs, als vanuit de invalshoeken werk, vrije tijd en samenwerking met bedrijven.

Het **STEM-Charter** wordt volop uitgerold en bundelt reeds meer dan 50 bedrijven en organisaties die te kennen geven ten volle het STEM-initiatief mee te ondersteunen. Er zal verder worden ingezet op de professionele ontwikkeling van leerkrachten door hen te linken aan top-STEM-wetenschappers en top-STEM-bedrijven. De verhoogde dialoog met bedrijven en sectoren moet op korte termijn de kloof tussen aangeboden en gevraagde vaardigheden stelselmatig en in praktische zin verkleinen. Vlaanderen schakelt in 2016 een versnelling hoger om de STEM-beroepen te promoten op de arbeidsmarkt. De managementautoriteit van het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO) heeft 12,5 miljoen euro steun vrijgemaakt voor de financiering van de T2 (Talent en Techniek)-campus in Genk. De opleidingen leveren het technisch-technologisch talent af waar de markt om vraagt én versterken de ondernemerscompetenties. Zo wordt de T2-campus een promotor van techniek en technologie, een accelerator van kennisverspreiding van nieuwe en toekomstige technieken met veel ruimte voor ondernemerschap. De totale investeringskost bedraagt 43 miljoen euro. Syntra Limburg, de VDAB, de Stad Genk en de Vlaamse overheid in het kader van het Strategisch Actieplan voor Limburg in het Kwadraat (SALK), dragen hiervoor elk respectievelijk 10 miljoen, 8,2 miljoen, 6,3 miljoen en 6 miljoen euro bij. In het voorjaar van 2016 wordt de bouwvergunning aangevraagd om daarna zo snel mogelijk aanbesteed te worden. De bouwwerken zijn voorzien in 2017-2018.

In 2016 wordt verder ingezet op het stimuleren van ondernemerschap en ondernemingszin. Eind 2015 werd het geactualiseerd actieplan '**Ondernemend onderwijs 2015-2019**' meegedeeld aan de Vlaamse Regering. Met dit plan –gezamenlijk opgesteld door de beleidsdomeinen OV, WSE, LV en EWI– wil Vlaanderen het ontwikkelen van ondernemingszin en ondernemerschap via het onderwijs verder stimuleren. Het plan is voor advies voorgelegd aan de VLOR, de SERV en aanbieders van acties om ondernemingszin en ondernemerschap te stimuleren.

2.3.10. Levenslang leren

De deelname aan permanente vorming in Vlaanderen schommelt al meer dan een decennium rond de 7% (in 2014 : 7,5%).

Naast de VDAB en Syntra Vlaanderen biedt het formele volwassenenonderwijs als partner binnen levenslang leren heel wat mogelijkheden om bijkomende competenties te verwerven. Vanaf het voorjaar van 2016 wordt aan een visietekst gewerkt over de **hervorming van het volwassenenonderwijs** welke voor advies aan de sociale partners zal worden voorgelegd. Deze hervorming doelt op meer zichtbare instellingen met meer autonomie, een hervormd financieringssysteem en aangepaste personeelsregelgeving.

De onderwijsinspectie evalueerde het aanbod '**Nederlands als tweede taal**' in de centra voor volwassenenonderwijs en de centra voor basiseducatie om de noden van studenten, leerkrachten en dienstverleners beter te leren kennen. Het eindrapport werd begin 2016 voorgesteld en zal de basis vormen voor een versterkte samenwerking tussen de belanghebbenden.

Het departement OV, de VDAB en Syntra-Vlaanderen werken sinds 2013 samen om de discrepantie die bestaat tussen aangeboden en gevraagde vaardigheden aan te pakken. In dit kader werden onder andere de **Onderwijskwalificerende Opleidingstrajecten (OKOT)** opgezet. De nadruk ligt op het *onderwijskwalificerende* karakter; er wordt dus vertrokken vanuit het knelpunt op de arbeidsmarkt. OKOT openen niet alleen wegen naar een tweede kans op een diploma secundair onderwijs (via secundair volwassenenonderwijs of 7^e jaar beroepssecundair onderwijs (BSO)), maar evenzeer op een kwalificatie binnen het hoger beroepsonderwijs (HBO5), een professionele bachelor opleiding of specialisatie binnen het secundair na secundair (Se-n-Se).

2.3.11. Maatregelen en provisies m.b.t. de verhoogde toestroom van vluchtelingen

In het kader van de **verhoogde toestroom van vluchtelingen**, stelde de Vlaamse Regering onderstaande middelen ter beschikking om maatregelen inzake inburgering, onderwijs, welzijn, werk, wonen en lokale besturen te financieren.

Beleidsdomein	Raming 2016	Budget aan beleidsdomein	Budget in provisie	Totaal verdeeld budget
Inburgering (excl. NT2)	23.655.314 euro	11.827.657 euro	11.827.657 euro	23.655.314 euro
Onderwijs	42.096.228 euro	20.403.114 euro	21.693.114 euro	42.096.228 euro
NT2	37.094.728 euro	18.547.364 euro	18.547.364 euro	37.094.728 euro
Andere	5.001.500 euro	1.855.750 euro	3.145.750 euro	5.001.500 euro
Welzijn	16.519.904 euro	5.705.907 euro	5.705.907 euro	11.411.814 euro
Woonbegeleiding	10.216.180 euro	2.554.045 euro	2.554.045 euro	5.108.090 euro
Andere	6.303.274 euro	3.151.862 euro	3.151.862 euro	6.303.724 euro
Werk	18.780.666 euro	2.500.000 euro	16.166.666 euro	18.666.666 euro
Arbeidsbegeleiding VDAB	5.000.000 euro	2.500.000 euro	2.500.000 euro	5.000.000 euro
Tender	13.666.666 euro	0 euro	13.666.666 euro	13.666.666 euro
Arbeidskaarten	114.000 euro	0 euro	0 euro	0 euro
Wonen	5.000.000 euro	0 euro	5.000.000 euro	5.000.000 euro
Lokale Besturen	20.000.000 euro	0 euro	20.000.000 euro	20.000.000 euro
TOTAAL	126.052.112 euro	40.436.678 euro	80.393.344 euro	120.830.022 euro

2.4. LANDENSPECIFIEKE AANBEVELING 4

In overleg met de sociale partners en conform de nationale praktijken het concurrentievermogen herstellen door ervoor te zorgen dat de lonen gelijke tred houden met de productiviteit.

Dit is voornamelijk een federale bevoegdheid.

2.5. INSPELEN OP INVESTERINGSUITDAGINGEN

2.5.1. Het verder bevorderen van het ondernemingsklimaat

Vlaanderen wil het bedrijfsleven verder aanzwengelen en daartoe worden de steuninstrumenten voor bedrijven laagdrempelig, vraaggericht en transparant ingezet of hervormd.

In juli 2015 lanceerde de Vlaamse Regering in het kader van innovatief ondernemerschap een **nieuw clusterbeleid** (zie 4.1.3). Er werd ook beslist om enerzijds de **KMO-portefeuille** (verder) te vereenvoudigen en anderzijds een nieuw instrument in te voeren (geïntegreerd met de vroegere IWT startersstudies): de **KMO-groeisubsidie**. De KMO-portefeuille wordt omgevormd tot een eenvoudiger en laagdrempelig instrument voor brede professionalisering, terwijl groeibedrijven met de nieuwe maatregel een nieuw transparant ondersteuningsinstrument krijgen. De vereenvoudigde KMO-Portefeuille wordt een generiek instrument voor alle kmo's om opleiding en advies in te winnen. Het systeem is ook administratief vereenvoudigd: er is geen voorafgaandelijk fiat van de overheid nodig. Er is een stijging van de jaarlijkse totaalsubsidie en een eenvoudig steunpercentage. De **nieuwe KMO Groeisubsidie** richt zich op bedrijven met groeiplannen (door te innoveren, de internationale activiteiten uit te breiden of het bedrijf te transformeren met nieuwe activiteiten). Omdat het risico groter is, steunt de overheid 50% van de kosten middels een laagdrempelige procedure waarbij AIO een evaluatie van de aanvraag doet.

De procedure startte met het oog op de aanpassing van de Vlaamse regelgeving inzake economische steunmaatregelen aan nieuwe EU-kader. Dit betreft de aanpassing van het kaderdecreet en de besluiten van de Vlaamse Regering inzake bedrijvencentra en doorgangsgebouwen, kmo-portefeuille, ecologiepremie, strategische ecologiesteun en strategische transformatiesteun aan de algemene groepsvrijstellingsverordening, de de-minimisverordening, de richtsnoeren inzake milieu en de richtsnoeren inzake reddings- en herstructureringssteun.

De Vlaamse Regering keurde een **conceptnota rond ondernemerschap** goed met als leidend principe het stimuleren van ambitieus ondernemerschap met het Agentschap Innoveren en Ondernemen (AIO) in een belangrijke regisseursrol. Tot de uitgangspunten van deze nota behoren o.a. de levenscyclusbenadering, sensibilisering, cultuur en beeldvorming, internationalisering. Eind 2015 werd de opdracht inzake het organiseren van dienstverlening aan ondernemingen (3 percelen) officieel bekendgemaakt via e-notification en in het Europees Publicatieblad.

Het betreft het aanbieden van dienstverlening aan ondernemingen m.b.t.: (1) sensibilisering, bewustmaking, beeldvorming rond ondernemerschap, (2) begeleiding over levensfasen heen met focus (pre)start & aandacht voor toegang tot financiering, financiële geletterdheid, ondersteuning bedrijven in moeilijkheden, doorstart/herstart gefailleerden, opvolging & overname en (3) netwerking gericht op (hoge) groeibedrijven. Er wordt actief gewerkt aan een inspirerend beleid inzake **ondernemend onderwijs** via een nieuw actieplan 2015-2019 (zie 2.3.9).

Steeds meer burgers doen aankopen online. In 2014 deden 59% van de Vlamingen (16-74 jaar) online aankopen. 36% van de aankopen gebeurt wel bij buitenlandse ondernemingen. Daarmee is de Europese doelstelling van de digitale agenda (resp. 50% en 20%) gehaald maar ligt het aandeel nog ver onder dat van de buurlanden. Het aandeel 'kleine en middelgrote ondernemingen dat minimum 1% van zijn omzet online verkoopt (33%-doelstelling digitale agenda) ligt respectievelijk op 21,7% voor de kleine en 33,8% voor de middelgrote ondernemingen. Deze aandelen liggen lager dan in 2010. De Vlaamse overheid startte in 2015 een campagne 'Het internet. Ook uw zaak' om handelaars te overtuigen van het belang en de mogelijkheden van online-aankopen. Naast sensibiliseren worden ook informatie en instrumenten aangeboden en wordt er opleiding op maat van handelaars georganiseerd. Voor het inwinnen van advies en voor bepaalde investeringen kunnen de handelaars die de stap naar **e-commerce** zetten, beroep doen op steunmaatregelen van de overheid.

Op het gebied van **internationaal ondernemen** keurde de EC het werkprogramma 2015-2016 van het Enterprise Europe Network (EEN) Vlaanderen (www.enterpriseeuropelaanderen.be) goed, alsook het Framework Partnership Agreement 2015-2020, om de EU-financiering van de werkzaamheden van het Vlaams partnerschap in EEN te verzekeren. De aanvraag tot Vlaamse cofinanciering hiervoor is eveneens ingediend en goedgekeurd. Vanaf 1/01/2015 is het nieuwe consortium EEN Vlaanderen gestart met als partners het Vlaams Agentschap voor Ondernemen en Innoveren en Flanders Investment & Trade (FIT).

FIT werkt samen met meer dan 80 overheids- en middenveldpartners, onderzoekscentra en bedrijven een internationaliseringsstrategie voor de Vlaamse economie uit. Deze strategie moet de internationalisering van de Vlaamse economie versnellen om de competitiviteit van Vlaanderen te vergroten, en in Vlaanderen een nog beter ecosysteem uit te bouwen van waaruit Vlaamse bedrijven met potentieel internationaal kunnen groeien, en dat een aantrekkingspool is voor buitenlandse bedrijven om hun groeiplannen duurzaam realiseren. Er zijn vier strategische lijnen naar voren geschoven waarin tal van partners zullen samenwerken. Ze zijn op de eerste **'Flanders International Economic Summit'** van 25/01/2016 voorgesteld: (1) versnellingen (het inzetten op vijf waardenketens waarin Vlaanderen al sterk staat en waar nog potentieel is: life sciences en health; food; solution driven engineering and technology; circulaire economie, bio-economie en duurzame economie; smart logistics), (2) meer bedrijven die internationaliseren, meer verankering, (3) betere ondersteuning, minder versnippering en (4) belemmeringen wegwerken.

Een **vlotte toegang tot kapitaal** voor de bedrijven in elk stadium van haar cyclus blijft een prioriteit. Daartoe zijn bij de **Participatiemaatschappij Vlaanderen (PMV)** in 2015-2016 aanpassingen aan de structuren en de instrumenten doorgevoerd en gepland om aldus beter afgestemd te zijn op de noden van ondernemers en bedrijven. Doel is ook hier om de toegang voor ondernemers eenvoudiger en klantvriendelijker te maken door de instrumenten te vereenvoudigen en eveneens te stroomlijnen. Inmiddels is het Vlaams Energiebedrijf (VEB) geïntegreerd in PMV en er vond ook kapitaalsverhoging van PMV plaats. De Vlaamse Regering keurde een globale kaderovereenkomst goed met PMV over de Waarborgregeling, Winwinlening en het Participatiefonds Vlaanderen. Klantvriendelijkheid verhogen gebeurt door voortaan de specifieke noden van de (potentiële) klant als uitgangspunt te nemen voor het aanbieden van een soort ondersteuning.

PMV deelde zijn instrumenten voor bedrijfsfinanciering daartoe onder bij een van de 4 hoofdthema's van zijn activiteiten: kapitaal, leningen, waarborgen, investeringen in fondsen. Tevens vond een gedeeltelijke hergroepering plaats van de PMV-instrumenten:

- Bij het thema kapitaal vindt er een samenvoeging plaats waardoor het nieuwe "PMV Kapitaal" voortaan de maatregelen omvat van het Vlaams Innovatiefonds (Vinnof), Flanders Care Invest, de kapitaaldossiers van CultuurInvest, en het TINA-fonds (Transformatie, Innovatie en Acceleratie);
- Onder de leningen bevat PMV bedrijfsleningen de instrumenten groeimezzanine, Participatiefonds Vlaanderen (met de leningen innovatiemezzanine, het Vinnof-gedeelte van het voormalige IWT, en CultuurInvest) en het Sociaal Investeringsfonds (SIFO);
- PMV verving verder de Starteo-, Optimeo- en BA+-leningen van het geregionaliseerde Participatiefonds door één nieuwe, vereenvoudigde leningsformule voor ondernemingen die willen samenwerken met een business angel of een andere medefinancier. Ze beheert dit samen met het BAN (Business Angels Network) Vlaanderen: de nieuwe kmo-cofinanciering⁹. Dankzij 'kmo-cofinanciering' krijgen starters en groeiers een kans buiten de klassieke kapitaalmarkt om.

De Vlaamse Regering besliste tot een verhoging van het kapitaal met 100 miljoen euro bij het ARKimedee-Fonds II en de PMV past de werking van het fonds ook aan. ARKimedee wordt een Evergreenfonds en krijgt zo de mogelijkheid om de opbrengsten uit zijn investeringen te gebruiken voor nieuwe investeringsmogelijkheden en zal **ARKIV's** (private fondsen die investeren in beloftevolle kmo's) kunnen erkennen wanneer zij zich aanbieden (dus voortdurend nieuwe fondsvoorstellen kunnen bekijken). Zo vermijdt het dat de ARKIV's allemaal op hetzelfde moment dezelfde investeringsdossiers najagen met nadelige gevolgen voor de prijs en de rendabiliteit ervan. Het maximale investeringsbedrag per investeringsronde is in het ARK-besluit verhoogd tot 20 miljoen euro.

Op het internationale vlak duidde de Vlaamse Regering de PMV aan als centraal aanspreekpunt voor de aanvragen voor projecten binnen Vlaanderen in het kader van het **EFPI** bij de Europese Investeringsbank (EIB). Er werd een investeringsplatform opgezet om de Vlaamse projectvoorstellen inzake het "Juncker-plan" te stroomlijnen.

2.5.2. Circulaire economie

De Vlaamse Regering stelt tevreden vast dat de EC in het Landverslag 2016 aangeeft dat Vlaanderen nog verder vooruitgang heeft geboekt inzake het bevorderen van een meer circulaire economie. Een economie met een sterker circulair karakter en een betere hulpbronnefficiëntie zal investeringen helpen stimuleren met zowel korte- als langetermijnwinst voor de economie, het milieu en de werkgelegenheid. De Vlaamse Regering gaf in september 2015 de principiële goedkeuring aan de **conceptnota 'Visie 2050'** met '**circulaire economie**' als één van de zeven transitie waaraan ze de komende jaren wil werken over de grenzen van de beleidsdomeinen en samen met alle betrokken actoren uit de samenleving. Dit geeft richting aan het langetermijnbeleid en creëert een kader voor investeringen met een langetermijnperspectief.

⁹Het is een achtergestelde lening voor een maximumbedrag van 350.000 euro (steeds gecombineerd met cofinanciering door een bank of investeringsfonds of door één of meer business angels). De cofinancier neemt minimaal 20 procent van de totale financiering voor zijn rekening.

De circulaire economie brengt nieuwe innovatiekansen met zich mee, onder meer in het productontwerp, de maakindustrie, de dienstverlening en de businessmodellen, maar ook in de landbouw en voeding en de waterintensieve sectoren. Het biedt kansen voor ondernemers door meer ketensamenwerking, minder grondstoffenverbruik en afval, toegang tot nieuwe grondstoffen uit afval en het internationaal valoriseren van Vlaamse expertise. Centraal hierin staat het sluiten van materiaalkringlopen, waarbij ook de afhankelijkheid van de import van grondstoffen vermindert.

Het transitiebeleid krijgt verder vorm via een doorstart van het Vlaams Materialenprogramma, als **platform voor de circulaire economie**, waarin begeleiding op maat van pioniers (Plan C), gerichte onderzoeksopdrachten (SuMMA), de ontwikkeling van een richtinggevend en ondersteunend beleid, inclusief coördinatie tussen administratie en het stroomlijnen van beleid en innovatie, evenals de maatschappelijke integratie van de principes van de Circulaire Economie, geïntegreerd worden opgenomen. De maatregelen zijn gericht op duurzamer design en duurzame waardenketens, efficiëntere productie, meer opwaardering en hergebruik van producten, afvalpreventie en materiaalrecyclage. Hiermee stimuleren we ook innovatie, ondernemerschap, groei en jobs en de competitiviteit van onze industrie.

2.5.3. Energiekosten

Begin 2015 zijn de nieuwe distributienettarieven voor elektriciteit en aardgas ingegaan. De Vlaamse energieregulator VREG heeft hierbij gekozen voor inkomstenregulering als methodologie omdat het een efficiënte bedrijfsvoering bij netbeheerders stimuleert. De nieuwe tarieven reflecteren de actuele kosten van de netbeheerders zo goed mogelijk, zodat er geen nieuwe niet-doorgerekende kosten ontstaan.

De Vlaamse Regering heeft op 17/07/2015, via aanpassing aan het Energiedecreet, een aantal maatregelen goedgekeurd om het opgebouwde certificatenoverschot weg te werken en het toekomstig groenestroombeleid te financieren. De historische schuldenberg zal worden doorgerekend via een aanpassing van de energieheffing, die zal ingaan op 1/03/2016. De heffing zal worden aangerekend per afnamepunt van elektriciteit en is afhankelijk van het elektriciteitsverbruik.

Eerder, op 29/05/2015 besliste de Vlaamse Regering om de financiële ondersteuning van nieuwe kleinschalige PV-installaties (onder 10 kW) te schrappen, waardoor nieuwe PV-installaties die gekeurd worden vanaf 14/06/2015 niet meer in aanmerking kunnen komen voor ondersteuning via groenestroomcertificaten.

Vlaanderen moet de komende jaren grote stappen vooruit zetten om het energiesysteem koolstofarmer te maken zodat de Vlaamse klimaat- en energiedoelstellingen voor 2020 en daarna worden gerealiseerd. Het klimaatakkoord in Parijs en het EU-beleidskader 2030 voor energie en klimaat, geven duidelijke richtlijnen aan voor een toekomstige energietransitie. De energie-efficiëntie moet fors verbeteren, het aandeel hernieuwbare energiebronnen in de energievoorziening moet sterk verhogen en de energievoorziening moet gegarandeerd zijn. De energiefactuur moet betaalbaar blijven voor alle gezinnen en competitief voor bedrijven. In dit kader stemde de Vlaamse Regering op 19/02/2016 in met de **conceptnota: 'Traject naar een energievisie en een energiepact'**. De Minister van Energie zal de werkzaamheden voor het traject opzetten en coördineren en de Vlaamse Regering vraagt de sociale partners om mee te werken aan het tot stand komen van een energievisie.

2.5.4. Investeren in transportinfrastructuur

In haar Landverslag over België voor 2016 merkt de EC op dat de goede locatie voor logistieke clusters en distributiecentra bedreigd wordt door de toenemende congestie van het wegennet, het gebrek aan toereikend onderhoud van de wegen, ontbrekende verbindingen en verkeersveiligheidsproblemen.

De Vlaamse Regering is vastberaden om tijdens deze legislatuur een van belangrijkste knelpunten, met name het **Antwerps mobiliteitsprobleem**, krachtdadig aan te pakken. De Vlaamse Regering vraagt voor deze eenmalige productieve investering van groot economisch belang evenwel de nodige **budgettaire flexibiliteit**. Verder maakt de Vlaamse Regering ook werk van andere belangrijke wegenprojecten zoals het **A11 project** en de herinrichting van de **Brusselse Ring (R0)**. Vlaanderen realiseerde in 2015 een doorbraak in het **IJzeren Rijn** dossier door zijn schouders te zetten onder grootschalige studie naar de drie tracés die op tafel liggen om deze spoorlijn te reactiveren. Al de bovenstaande projecten beantwoorden bovendien aan de doelstellingen van het Europese TEN-T beleid. Vlaanderen investeert het komende anderhalf jaar ca. 140 miljoen euro in wegen en openbaar vervoer. Dankzij de kilometerheffing voor vrachtwagens wordt verwacht dat de Vlaamse Regering het budget voor wegenbouw (350 miljoen euro in 2015) met minstens 100 miljoen euro verhogen in 2017. Daarnaast wordt 36 miljoen euro extra uitgetrokken voor voorbereidende werken van het Oosterweelproject in Antwerpen die in 2016 van start gaan. De start van de infrastructuurwerken op Linkeroever en Zwijndrecht en van de **Oosterweelverbinding** is voorzien in 2017. Voor het onderzoek van de overkapping van de volledige ring stelde de Vlaamse Regering een intendant aan. Hij startte begin 2016 zijn werkzaamheden. Daarnaast zet Vlaanderen volop in op investeringen in duurzame vervoersmodi door te kiezen voor belangrijke stimuli in de **binnenvaart**¹⁰ (Nieuwe Sluis Terneuzen, Kieldrechtsluis, Seine-Schelde verbinding, verhoging bruggen over het Albertkanaal). Door de versterking van het Vlaams waterwegennet wordt een positief en aantrekkelijk alternatief geboden voor het wegtransport. Het is aangewezen dat deze dimensie in toekomstige landverslagen wordt meegenomen.

2.5.5. Een slagkrachtig industriebeleid

In het kader van de oproep ‘Fabriek van de Toekomst’ van het AIO, is er het Made Different Initiatief waarbij partners, technologiefederatie Agoria en Sirris, het collectief centrum van de technologische industrie, meer dan 200 andere bedrijven door middel van 7 transformaties naar hun omschakeling naar een “**Fabriek van de Toekomst**” begeleiden. Zo worden bedrijven klaargestoomd voor de transformaties zoals de vierde industriële revolutie (**Industrie 4.0**). In februari 2016 kregen 7 bedrijven het logo “Fabriek van de Toekomst”. Deze bedrijven investeerden de voorbije jaren zodanig in de modernisering van hun machines, digitalisering en in hun medewerkers dat ze nu op productievlak internationaal tot de wereldtop behoren.

¹⁰ Met de nieuwe sluis in Terneuzen zullen schepen tot 120.000 ton kunnen doorvaren tot Gent (start gepland in 2017, oplevering gepland tegen 2021) en zo wordt de nieuwe Sluis eveneens een cruciale schakel in de Seine-Schelde verbinding dat de realisatie, binnen een Europese context, beoogt van een binnenvaartverbinding op groot gabariet (schepen tot een laadvermogen van 4.500 ton). De uitvoering van het geheel (planningshorizon 2030) wordt geraamd op 1,525 miljard euro. Het brugverhogingsproject inzake het Albertkanaal moet ervoor zorgen dat het kanaal toegankelijk wordt voor vierlaagse containervaart zodat het kanaal eveneens de toegankelijkheid voor short sea shipping en voor het transport van grote ondeelbare elementen vergroot.

Het nieuwe strategisch onderzoekscentrum **Flanders Make vzw**, opgericht op initiatief van de Vlaamse Regering in 2014, zet in op de langetermijnversterking van de internationale competitiviteitspositie van de Vlaamse maakindustrie door het uitvoeren van industrie-gedreven, pre-competitief, excellent, strategisch en toegepast onderzoek in 3 technologiedomeinen (mechatronica, productontwikkelingsmethodes, geavanceerde productietechnologieën). De Vlaamse Regering besliste eind 2015 om 5 miljoen euro toe te voegen aan de toelage van Flanders Make voor het werkingsjaar 2015 zodat verder kan ingezet worden op de versterking van de internationale competitiviteit van de Vlaamse maakindustrie.

De Vlaamse regering lanceerde in het transitiebeleid het **TINA-fonds** in 2011. Met het TINA-fonds, beheerd door PMV, wil de Vlaamse Regering vooral industriële transitie door innovatie versterken en versneld naar de markt helpen brengen. Het TINA-fonds kwam in 2015 op kruissnelheid waardoor het eind 2015 al 15 investeringen voor een totaal (effectief uitgegeven) bedrag van 80,2 miljoen euro heeft gedaan. Inclusief de engagementen (het nog niet opgenomen bedrag van onze investeringsverplichting) bedragen deze 15 investeringen 128,4 miljoen euro. Daartegenover staat een private hefboom van 313,1 miljoen euro investeringen.

2.5.6.Regelgeving ter ondersteuning van het investerings- en ondernemingsklimaat

Complexe en lange plannings- en vergunningsprocedures maken dat infrastructuurprojecten zeer vaak belangrijke vertragingen oplopen of juridisch aangevochten worden en daarom werden een aantal initiatieven genomen om de regelgeving aan te passen. Hierbij werd enerzijds een aantal procedures geïntegreerd en werd anderzijds meer aandacht besteed aan overleg, participatie en maatschappelijk draagvlak. Voor projecten met een grote maatschappelijke en ruimtelijke impact kwam er het **decreet Complexe projecten** dat op 1/03/2015 in werking trad. Voor de overige infrastructuurwerken wordt momenteel de regelgeving aangepast. Dit moet leiden tot een nieuwe procedure waarbij de processen voor de ruimtelijke planning en de effectbeoordeling zowel inhoudelijk als inzake timing beter op elkaar zijn afgestemd. In een goed ondernemingsklimaat weten potentiële investeerders zich verzekerd van een snel en duidelijk antwoord op een ruimtelijke realisatievraag en hierop biedt de nieuwe **omgevingsvergunning** een antwoord. (Door de omgevingsvergunning werden de voormalige stedenbouwkundige, inclusief verkavelingsvergunning en de milieuvergunning geïntegreerd.) De omgevingsvergunning heeft een doorlooptijd van 60 dagen waar dit voordien 285 dagen was en ook de beroepsprocedure werd ingekort van 120 naar 60 dagen. Vergunningen worden geleverd op maat en voor onbepaalde duur. Na de goedkeuring van het **decreet Integraal Handelsvestigingsbeleid** (voorzien voor 2016), zal de huidige socio-economische vergunning voor grotere detailhandelsprojecten in de omgevingsvergunning worden geïntegreerd.

De Minister-president van de Vlaamse Regering zal ook een dialoog opstarten over de vraag hoe de Vlaamse overheid de **regeldruk verder** kunnen **verminderen** en meer vertrouwen kunnen geven aan burgers, bedrijven en verenigingen. Zo zijn voor ondernemingen al verdere stappen gezet om de regeldruk te verminderen (bijvoorbeeld het detailniveau van de regels voor de toekenning van subsidies aan kmo's werd verlaagd).

Ook via een hervorming van het Vlaams bestuursrecht wil de Vlaamse Regering een aantal doorbraken realiseren voor een meer klantgerichte overheid die meer vertrouwen geeft aan burgers, bedrijven en verenigingen.

N.a.v. de zesde Staatshervorming werd de bevoegdheid inzake **Toegang tot het Beroep** van de federale overheid overgedragen aan de gewesten. Sinds 1/1/2015 is het AIO binnen het Vlaams Gewest bevoegd voor deze materie. Om de continuïteit aan de ondernemers en de stakeholders te verzekeren alsook de gewesten de mogelijkheid te bieden zich in deze materie in te werken, werd er voor geopteerd de overgedragen federale regelgeving ongewijzigd over te nemen en toe te passen. De evaluatie van **gereguleerde beroepen** in 2015 werd o.b.v. deze federale wetgeving gevoerd. De verantwoording voor behoud van de gereguleerde beroepen was gebaseerd op consumentenbescherming en om redenen van openbare veiligheid en gezondheid. Na 1 jaar heeft Vlaanderen de nodige ervaringen en inzichten vergaard om een gerichte analyse en studie te starten en na te gaan hoe de toegang tot het beroep moderner en kwaliteitsvoller kan worden georganiseerd.

Het doel van de modernisering is in eerste instantie het wegnemen van drempels tot ondernemerschap en administratieve vereenvoudiging om te komen tot een versterkt ondernemerschap in Vlaanderen. Deze grondige analyse zal starten in het eerste kwartaal van 2016.

Ook de Europese regelgevingsdimensie wordt opgevolgd. De Vlaamse Regering volgt de door de EC aangekondigde **nieuwe REFIT-acties** die voor Vlaanderen relevant zijn (o.a.. het REFIT-initiatief voor de wetgeving m.b.t. het standaardaanbestedingsdocument en standaardformulieren voor overheidsopdrachten). Die opvolging past ook in het reguleringsmanagementbeleid van de Vlaamse Regering met focus op het terugdringen van overbodige administratieve lasten voor zowel bedrijven als overheden in het kader van het streven naar kwalitatieve regelgeving. In dat kader steunt de Vlaamse Regering de idee van een reductiedoelstelling mits die kan gerealiseerd worden door de toepassing van een mix van kwalitatieve en kwantitatieve methoden. De Vlaamse overheid opteert voor die gedifferentieerde, oplossingsgerichte aanpak in functie van de relevantie van het beleidsprobleem. Deze aanpak wordt nog verder uitgewerkt in een door de Vlaamse Regering in 2016 goed te keuren document.

De Vlaamse Regering heeft het dossier 'Europese blauwe kaart' uit het pakket 'beter migratiebeheer' zoals neergelegd in het EC-werkprogramma 2016 geselecteerd als pilootproject om het effect van dit Europese initiatief in te schatten op de Vlaamse bevoegdheden. Het pilootproject zal een bijdrage leveren aan de geïnformeerde standpuntbepaling van de Vlaamse Regering en aan de correcte, tijdige en volledige omzetting en toepassing van de Europese regelgeving in de Vlaamse rechtsorde, m.i.v. het vermijden van 'goldplating' (dus met een minimum aan bijkomende regeldruk). Dat laatste is een belangrijke doelstelling voor de gehele Vlaamse Regering. Het is één van de drie actieterreinen die vermeld worden in de nota aan de Vlaamse Regering betreffende de versterking van de EU-reflex in Vlaanderen. De Vlaamse Regering heeft dan ook de opdracht gegeven om hierover in 2016 een **nieuwe omzendbrief** uit te werken, waarin de procedures en verantwoordelijkheden duidelijker worden uiteengezet en dit met het oog op een tijdige en correcte omzetting van Europese richtlijnen.

DEEL 3. VOORUITGANG INZAKE DE VERWEZENLIJKING VAN DE VLAAMSE EUROPA 2020-DOELSTELLINGEN

3.0. INLEIDEND

Hierna wordt de stand van zaken besproken m.b.t. de vooruitgang inzake de Vlaamse Europa 2020-doelstellingen en de maatregelen die Vlaanderen op dit vlak neemt. Heel wat van de maatregelen die inspelen op het bewerkstelligen van een verhoogde werkzaamheidsgraad en het tegengaan van vroegtijdig schoolverlaten kwamen in deel twee aan bod. In deel 3 wordt ingegaan op de (extra) maatregelen inzake de onderwijsdoelstelling inzake gediplomeerden hoger onderwijs, onderzoek en ontwikkeling, klimaat en energie, armoede of sociale uitsluiting.

3.1. WERKZAAMHEID

3.1.1. Situering

Europees vergeleken, doet Vlaanderen het in 2014 goed inzake werkloosheid (5,1%) en jeugdwerkloosheid (16,1%), maar is de Vlaamse werkzaamheidsgraad eerder middelmatig (71,9%) en scoort Vlaanderen zwak voor de werkzaamheid van 55-plussers (44,3%). In 2014 stabiliseerde de kortdurige werkloosheid, maar steeg de langdurige werkloosheid sterk, waardoor de totale werkloosheid bleef toenemen. De Vlaamse werkzaamheidsgraad lag in 2014 boven het Europese gemiddelde (69,8%), het Waals (61,6%) en Brussels Gewest (58,8%). Het is echter duidelijk dat het behalen van de Europa 2020 doelstelling van 76% een hele uitdaging blijft.

Kernindicator	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Streefdoel 2020	Afstand
Werkzaamheidsgraad (20-64 jaar) (%)	72,3	71,5	72,1	71,8	71,5	71,9	71,9	76,0	4,1 ppt <i>Plaats 11 op 28 (in 2014)</i>

Voor de **55 plussers** zien we een toename van de Vlaamse werkzaamheidsgraad: van 38,2% in 2010 tot 44,3% in 2014. Vlaanderen blijft op schema voor het behalen van de 50%-doelstelling in 2020; de werkzaamheid in deze categorie is hoger dan Wallonië (38,8%), benadert stilaan deze van het Brussels Gewest (46,6%), maar blijft nog meer dan 7% verwijderd van het Europees gemiddelde (52,9%).

De stijgende trend zet zich verder bij de werkzaamheid van **personen met een handicap**: van 33,5% in 2010 naar 42,7% in 2014.

Er kan vastgesteld worden dat **personen met een migratie-achtergrond** nog steeds lagere scores laten optekenen dan de personen die in België geboren zijn. Voor zowel personen geboren buiten de EU als personen met een niet-EU-nationaliteit stagneert de werkzaamheidsgraad tussen 2010 en 2014. De kloof met het Vlaamse gemiddelde is de jongste jaren niet afgenomen. In beide gevallen ligt de werkzaamheidsgraad ook beduidend lager dan gemiddeld in Europa. Deze kloof op het vlak van werkzaam- (en werkloosheid)percentage tussen de verschillende herkomstgroepen is te wijten aan een minder goede aansluiting tussen vraag en aanbod bij personen met een vreemde herkomst dan bij personen met een Belgische herkomst. De volgende factoren/belemmeringen dragen bij tot deze kloof: (1) oververtegenwoordiging in conjunctuurgevoelige sectoren, (2) een scholingsmismatch, (3) de moeizame erkenning van buitenlandse kwalificaties, (4) structurele taalachterstand en (5) negatieve beeldvorming.

Bovenstaande elementen geven niet enkel aan dat personen met een migratie-achtergrond in Vlaanderen slechts moeizaam aan werk geraken, maar ook dat de Vlaamse samenleving nog veel arbeidspotentieel onbenut laat vermits het aandeel personen met een vreemde nationaliteit of herkomst op de Vlaamse arbeidsmarkt is toegenomen terwijl het aandeel werkenden met een Belgische herkomst o.a. vanwege de uitstroom van de babyboomgeneratie afneemt. Het Departement WSE lanceerde in 2015 de **Herkomstmonitor** i.s.m. het Steunpunt WSE om de arbeidsmarktpositie van personen van buitenlandse herkomst in kaart te brengen op basis van administratieve gegevens (http://www.werk.be/sites/default/files/herkomstmonitor_2015.pdf).

Subindicatoren Werkzaamheidsgraad Kansengroepen	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Streefdoel 2020	Afstand
15-24 jaar (%)	31,7	28,6	28,8	29,4	28,1	27,7	27,0		<i>Plaats 15 op 28 (in 2014)</i>
50-64 jaar (%)	49,1	50,9	53,1	53,6	54,6	56,5	57,5	60	2,5 ppt <i>Plaats 15 op 28 (in 2014)</i>
55-64 jaar (%)	34,3	35,8	38,2	38,9	40,5	42,9	44,3	50	5,7 ppt <i>Plaats 21 op 28 (in 2014)</i>
Vrouw (20-64) (%)	66,1	65,7	66,7	66,4	66,2	66,9	67,6	75	7,4 ppt <i>Plaats 11 op 28 (in 2014)</i>
Niet-EU-nationaliteit (20-64) (%)	47,2	47,0	44,4	46,3	42,7	46,4	44,6	58	13,4 ppt <i>Plaats 25 op 27 (in 2014)</i>
Geboren buiten EU (20-64) (%)	56,3	53,4	53,4	53,0	51,8	54,9	53,3	64	10,7 ppt <i>Plaats 25 op 26 (in 2014)</i>
Met arbeidshandicap (20-64) (%)	-	37,5	33,5	38,6	38,7	40,4	42,7	43	0,3 ppt <i>(geen vergelijkende cijfers beschikbaar)</i>

3.1.2. Maatregelen

Voor de maatregelen die de werkzaamheid verhogen, kan verwezen worden naar 2.3.

3.2. ONDERWIJS

3.2.1. Situering

Het aandeel vroegtijdige schoolverlaters klokte in 2014 af op 7,0% en daarmee werd de daling van 2013 bevestigd. Toch is de Vlaamse Europa 2020-doelstelling van 5,2% nog niet bereikt. Wat het aandeel van de 30-34 jarigen met een diploma hoger onderwijs betreft, scoort Vlaanderen in 2014 44,8%: de Vlaamse doelstelling van 47,8% blijft binnen bereik.

Kernindicatoren	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Streefdoel 2020	Afstand
vroegtijdige schoolverlaters (%)	8,6	8,6	9,6	9,6	8,7	7,5	7	5,2	2,8 ppt <i>Plaats 12 op 28 (in 2014)</i>
30-34 jarigen met diploma HO (%)	43,6	43,1	45	42,3	45,3	44,1	44,8	47,8	3 ppt <i>Plaats 9 op 28 (in 2014)</i>

Er wordt verder ingezet op een omvattend beleid inzake **leerrecht, spijbelen en voortijdig schoolverlaten** (zie 23.8).

De Vlaamse overheid wil studenten maximale kansen op slagen geven. Om de tendens van studieduurverlenging een halt te kunnen toeroepen, is de regelgeving m.b.t.

studievoortgangsmaatregelen herwerkt. De hogeronderwijsinstellingen kunnen daardoor vanaf het academiejaar 2015-2016 over de instellingen en opleidingen heen de studieresultaten van studenten opvolgen via de Databank Hoger Onderwijs (DHO) en zo op een adequatere en ook snellere manier de nodige **begeleidings- en heroriënteringsmaatregelen** nemen en eventuele maatregelen van studievoortgangsbewaking opleggen. Momenteel wordt ook het systeem van leerkrediet, dat ook de studievoortgang bewaakt, onder de loep genomen.

Een generiek en instellingsneutraal **oriënteringsinstrument** dat verplicht wordt afgenomen op het einde van het secundair onderwijs, moet het keuzeproses van jongeren ondersteunen en ervoor zorgen dat men een zicht krijgt op de opleidingen in het hoger onderwijs die het best aansluiten bij de eigen talenten en interesses. Het oriënteringsinstrument zal een eerste maal in een proefopzet getest worden bij een representatief testpubliek rond Pasen 2016, om nadien verder verfijnd en uitgewerkt te worden. Naast oriëntering op het einde van het secundair onderwijs wordt ook ingezet op een goede aanvangsdiagnostiek bij het begin van het hoger onderwijs via niet bindende toelatingsproeven. Daarom wordt er bij het begin van het academiejaar 2016-2017 gestart met twee pilootprojecten: een instapproef voor de geïntegreerde lerarenopleidingen aan de hogescholen en een ijkingsstoets voor de ingenieursopleidingen aan de universiteiten. In 2016 wordt verder gewerkt aan de **uitbouw van het HBO5** als volwaardig onderdeel van het hoger onderwijs.

3.3. ONDERZOEK EN ONTWIKKELING

3.3.1. Inleidend

De O&O-intensiteit (O&O besteding als % van BBP) van Vlaanderen bereikte met 2,54% (2013) zijn hoogste waarde ooit. Dit is het resultaat van volgehouden budgettaire inspanningen gedurende de voorbije jaren, ondanks de begrotingsuitdagingen. Het totale initiële budget voor wetenschap en innovatie van de Vlaamse overheid bedroeg in 2015 2,189 miljard euro waarvan 1,308 miljard voor O&O bestemd.

Kernindicator	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Streefdoel 2020	Afstand
Bruto binnenlandse uitgaven O&O (%)	2,06	2,12	2,29	2,40	2,42	2,54	3	0,46 ppt <i>Plaats 7 op 28 (in 2013)</i>

Meer vraaggedrevenheid, resultaatgerichtheid, efficiënte dienstverlening (o.a. door meer transparantie en betere afstemming van steuninstrumenten) en een hoger hefboomeffect van de publieke inspanningen behoren tot de doelstellingen van het beleid. Binnen het EWI-domein zijn daartoe enkele substantiële organisatorische aanpassingen doorgevoerd per 1/01/2016. De Herculesstichting voor onderzoekinfrastructuur wordt vereffend en haar programma's werden ondergebracht bij het Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek (FWO) dat ook 3 steunprogramma's van het Agentschap voor Innovatie door Wetenschap en Technologie (IWT) overnam: TBM (toegepast biomedisch onderzoek), SBO (strategisch basisonderzoek), en de strategisch-onderzoekmandaten. Deze instelling is voortaan het aanspreekpunt voor onderzoekers bij de Vlaamse Gemeenschap. Hierdoor kan het **vernieuwde FWO** in 2016 voor 320,8 miljoen euro aan machtigingen aangaan, waarbij het budget met 10,9 miljoen euro stijgt. Het **nieuwe Agentschap Innoveren en Ondernemen (AIO)** wordt opgericht, op basis van het Agentschap Ondernemen (AO) en de bedrijfsgerichte programma's van het IWT (dat wordt opgeheven). Het AIO is vanaf 2016 het aanspreekpunt voor ondernemers te Vlaanderen.

T.o.v. het vergelijkbare budget van het vroegere AO en het voormalige IWT is in 2016 het totale budget gestegen met een provisie van 80 miljoen euro die is bestemd voor steun aan innovatie. Hierdoor stijgt het totale Vlaamse budget voor de steun aan bedrijven uit boven het half miljard euro. De extra middelen voor de EWI-begroting bedroegen in 2015 t.o.v. 2014 20 miljoen euro (waarvan O&O&I: 5 miljoen euro voor Flanders' Make) en in 2016 t.o.v. 2014 25 miljoen euro (waarvan O&O&I: 8 miljoen euro naar FWO voor klinisch onderzoek). Het strategisch onderzoekscentrum Flanders' Make ontvangt in 2016 nog eens 5 miljoen euro extra.

De Vlaamse Regering keurde tijdens de zomer van 2015 een **conceptnota over een (ondernemingsgedreven) clusterbeleid** goed dat de strategische samenwerking tussen overheid, kennisinstellingen en ondernemingen verder hervormt met aandacht voor focus, samenwerking en impact. In dit kader deed het toenmalige IWT in het najaar van 2015 een oproep voor het indienen van **innovatieve bedrijfsnetwerken (IBN)**. Deze worden de opvolgers van de bestaande thematische Lichte Structuren en Vlaamse Innovatiesamenwerkingsverbanden die het IWT ondersteunt/de. De IBN worden bottom-up netwerken op kleine schaal, met toekomstpotentieel, die actief zijn in opkomende markten of bestaan uit bv. een aantal kleinere initiatieven (die zich dan hergroeperen). Voor een periode van 3 jaar kunnen ze maximaal 50% financiering vanwege de Vlaamse overheid krijgen. Daarnaast keurde de Vlaamse Regering begin 2016 een besluit goed waardoor AIO voorstellen kan inwachten voor **speerpuntclusters**. Deze omvatten grote innovatieve domeinen, die in de toekomst economisch het verschil kunnen en zullen maken (in termen van werkgelegenheid en toegevoegde waarde). Deze speerpuntclusters moeten een grote schaal hebben, werken volgens het triple helix model, beperkt in aantal zijn, en zullen ondersteund worden voor een periode van 10 jaar aan max. 0,5 miljoen euro per jaar. Aan de domeinen duurzame chemie, logistiek, materialen, en agro-voeding is inmiddels gevraagd om een voorstel in te dienen. De rol van beide types clusterorganisaties is het samenbrengen van actoren en interessante samenwerkingsmogelijkheden, ontwikkelingen en internationale verbanden zoeken. Uiterlijk midden 2016 moet duidelijk zijn of de voorstellen daartoe die vanuit deze initiatieven worden voorbereid, geselecteerd worden als cluster.

De Vlaamse Regering keurde begin 2016 het **Actieplan Flanders Care 2.0** goed. Vlaanderen zal investeren in een nieuw zorgmodel waarbij de patiënt/cliënt centraal staat en het zorgaanbod op de behoeften in de samenleving is afgestemd. Het doel is om de vooruitgang in wetenschap en technologie in te zetten in de zorgsector en tegelijk een economische meerwaarde te creëren voor Vlaamse bedrijven en dit op internationaal niveau. Hierbij wordt ingezet op nog meer gegevensdeling tussen actoren in de zorg met o.a. Vitalink in de eerstelijns, internationalisering en nieuwe samenwerkings- en businessmodellen. Er zal op korte termijn onder meer werk gemaakt worden van de uitbouw van een efficiënte en kwalitatieve online hulpverlening, onder meer ter verdere preventie van depressie, burn-out en suïcide.

Flanders Inshape (design) is vanaf 2016 volledig geïntegreerd in de Antwerp Management School. De Vlaamse Regering verlengde in 2015 ook de convenanten met de (sub-regionale) **Vlaamse Innovatiecentra** voor 5 jaar. Daarvan is er één in elke Vlaamse provincie. Het gaat om laagdrempelige dienstverleners voor het bedrijfsleven, in het bijzonder de kmo's.

Hun rol bestaat voornamelijk uit het aanbieden van advies bij de financiering van innovatieprojecten van bedrijven, omkadering van innovatieprojecten, en het vinden van de juiste partners voor innovatieprojecten (vaak middels het Vlaams Innovatienetwerk dat ruim 200 kennisinstellingen omvat, waaronder universiteiten en hogescholen). Tussen 2011 en 2015 werden zo ongeveer 3.000 partnerschappen gerealiseerd.

In het kader van **internationalisering** bereidt Vlaanderen m.b.t. de voltooiing van de Europese Onderzoeksruimte een eigen “ERA-routekaart” voor, die net als de Belgische ERA-routekaart, in 2016 aan de EC wordt overgemaakt. Ook een Vlaamse routekaart voor ESFRI (European Strategy Forum on Research Infrastructures) in het kader van onderzoek-infrastructuur wordt in 2016 verder voorbereid en uitgewerkt.

3.4. KLIMAAT EN ENERGIE

3.4.1. Inleidend

De Europese Effort Sharing Decision (ESD) bepaalt dat de Europese lidstaten hun emissies in de niet-ETS sectoren tussen 2013 en 2020 moeten reduceren volgens een lineair afnemend pad¹¹ met jaarlijkse reductiedoelstellingen. In het kader van het Europese Klimaat- en Energiepakket aanvaardde België de doelstelling om het aandeel van hernieuwbare energiebronnen in het bruto eindgebruik van energie te laten stijgen tot 13% in 2020. Op **4/12/2015** sloten de 4 Belgische ministers, bevoegd voor klimaat, een akkoord over de verdeling van de vereiste Belgische inspanningen. Vlaanderen zal haar uitstoot van **broeikasgassen** verminderen met 15,7% ten opzichte van het referentiejaar 2005. In de jaren 2013 en 2014 voldeed de Vlaamse uitstoot van broeikasgassen aan de jaarlijkse reductiedoelstelling. Dat leidde tot een overschot van respectievelijk 1,9 en 3,5 Mton CO₂-eq. in 2013 en 2014. Vlaanderen verbond zich ertoe om de productie van hernieuwbare energie tegen 2020 te laten stijgen tot 2,156 Mtoe¹², rekening houdend met de energie-efficiëntiedoelstelling van 17,8% die door België werd aangemeld bij de EC in het kader van de omzetting van de energie-efficiëntierichtlijn.

In het licht van het Klimaatakkoord van Parijs (december 2015) heeft de Vlaamse Regering zich geëngageerd om in de loop van 2016 een antwoord te bieden op de klimaatuitdagingen. Zo zal er op 19/04/2016 een **eerste klimaatop** georganiseerd worden om de discussie aan te zwengelen en de engagementen van overheid, bedrijven, vakbonden, milieubewegingen en onderzoeksinstituten te bespreken. De Vlaamse Regering is al begonnen met op te lijsten welke extra maatregelen er kunnen genomen worden om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen. Een tweede klimaatop zou plaatsvinden in november 2016 en een derde in het najaar 2017/voorjaar 2018.

Kernindicatoren	2005	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Streefdoel 2020
Broeikasgasemissies niet-ETS broeikasgasemissies scope 13-20 ¹³ (kton)	45.953	45.381	44.733	46.405	42.928	43.273	45.927	43.254	-15,7% broeikasgasemissies t.o.v. 2005 <i>Plaats 17 op 28 (in 2013)</i>

¹¹ Dit pad start in 2013 van de gemiddelde niet-ETS emissies van de jaren 2008, 2009 en 2010. Vervolgens moet België een lineair afnemend emissiereductietraject volgen dat in 2020 een emissiereductie realiseert van 15% in vergelijking met de niet-ETS uitstoot in 2005.

¹² megaton olie-equivalent

¹³ Bij de bepaling van de Belgische niet-ETS doelstelling werd rekening gehouden met de opname van bijkomende emissies onder ETS vanaf de periode 2013-2020 (scope 13-20). De niet-ETS broeikasgasemissies worden daarom uitgedrukt rekening houdende met deze ETS scope-uitbreiding.

Energie-efficiëntie Besparing energiegebruik (GWh, % t.o.v. 2001-2005)				10.818 GWh (5,7%)		16.499 GWh (8,8%)			Vlaams streefdoel 9% energiebespa- ring in 2016 t.o.v. gemiddelde 2001- 2005)
Primair energiegebruik, excl. Niet-energetisch (Mtoe)	33,7	32,9	32,0	33,8	31,8	31,2	32,0	29,6	<i>Plaats 20 op 28 (in 2013)</i>
Hernieuwbare energie (HE) -hoeveelheid hernieuwbare energie (Mtoe)	0,48	0,70	0,90	1,11	1,05	1,30	1,38	1,31	2,156 Mtoe <i>Plaats 24 op 28 (in 2013)</i>
-aandeel HE in het bruto finaal energiegebruik (%)	1,9	2,9	3,9	4,5	4,5	5,6	5,7	5,7	

3.4.2. Maatregelen ter reductie van de broeikasgasemissies van niet-ETS-activiteiten

Het intra-Belgische klimaatakkoord van 4/12/2015 regelt nu ook de verdeling van de Belgische inkomsten uit de veiling van EU ETS-emissierechten in de handelsperiode 2013-2020.

Voor het bedrag dat momenteel reeds beschikbaar is uit deze **veilingen** (326 miljoen euro) krijgt Vlaanderen een aandeel van 53% of ca. 173 miljoen euro. Wat de inkomsten uit toekomstige veilingen betreft, bedraagt het Vlaamse aandeel 52,76%.

Tenslotte namen de klimaatministers ook een beslissing over de jaarlijkse Belgische bijdrage aan **internationale klimaatfinanciering**, die ontwikkelingslanden moet ondersteunen bij het implementeren van beleid ter bestrijding van de klimaatverandering en tevens bij de aanpassing aan de gevolgen ervan. In de Belgische jaarlijkse bijdrage van 50 miljoen euro neemt Vlaanderen 14,5 miljoen euro voor haar rekening. In het **Vlaams Mitigatieplan 2013-2020** is een traject voorzien om in alle niet-ETS- sectoren de broeikasgasuitstoot terug te dringen. Wat de **transportsector** betreft, kan gewezen worden op de invoering van de kilometerheffing voor vrachtwagens op 1/04/2016 en de hervorming van de Vlaamse voertuigfiscaliteit (*zie 3.1.2 antwoord op LSA2*), alsook de goedkeuring van het Vlaams actieplan ter aanmoediging van de aanschaf van alternatieve voertuigtechnologieën (*zie 3.4.3. 'Clean Power for Transport'*). M.b.t. de **gebouwensector** wordt verwezen naar de maatregelen die genomen zijn ter verbetering van de energie-efficiëntie en de energieprestatie van gebouwen (*zie 3.4.3. 'energie-efficiëntie'*). Voor de niet-ETS industrie kan o.a. de nieuwe generatie van energiebeleidsovereenkomsten en de verplichte energie-audit voor grote bedrijven (*zie 3.4.3. 'energie-efficiëntie'*), alsook maatregelen voor de reductie van N₂O-emissies van de caprolactamproductie en de vermindering van F-gas-emissies worden vermeld.

3.4.3. Vlaamse maatregelen ter verbetering van de energie-efficiëntie

Inzake de verbetering van de energieprestatie in de gebouwensector, legde de Vlaamse Regering op 18/12/2015 een **E-peil vast voor alle types van gebouwen**. Tot dan was dat enkel het geval voor nieuwe (of bij grondige energetische renovaties) residentiële woningen, scholen en kantoorgebouwen. Verder werd werk gemaakt van de kwaliteitsverbetering van het energieprestatiecertificaat, sancties voor het niet naleven van de verplichtingen van het EPC, enzovoort.

D.m.v. een **Renovatiepact**, dat in december 2014 werd opgestart, wil de Vlaamse Regering in overleg met 32 organisaties een sterke verhoging realiseren van de renovatiegraad van het Vlaams woningpatrimonium. Diverse eerder aangekondigde beleidsaanpassingen worden verder uitgewerkt in het kader van het Renovatiepact. Op 17/07/2015 legde de Vlaamse Regering het strategische beleidskader en de prioritaire hefboomacties voor dit Renovatiepact vast.

De **energielening**, de opvolger van de federale FRGE-lening (Fonds voor de Reductie van de Globale Energiekost) die vanaf 1/07/2014 Vlaamse bevoegdheid is, werd uitgebouwd tot een belangrijke hoeksteen van de Vlaamse beleidsinstrumentenmix ter ondersteuning van energetische renovatiewerken.

Ter bevordering van de energie-efficiëntie in energie-intensieve ondernemingen, zijn op 1/01/2015 de **energiebeleidsovereenkomsten** (EBO's) in werking getreden. De EBO's lopen tot 31/12/2020. Halfweg 2015 waren er 337 vestigingen toegetreden. Samen vertegenwoordigen deze vestigingen 85% van het industriële energieverbruik. Grote ondernemingen (met uitzondering van EBO-bedrijven) zijn ook verplicht om uiterlijk tegen 1/12/2015 een **energieaudit** te laten uitvoeren. Op 13/07/2015 werd een webapplicatie, die toelaat om de resultaten van de energieaudits op gestructureerde manier te verzamelen, gelanceerd.

Om de uitvoering van **energiebesparende investeringen**, in het bijzonder bij KMO's, te faciliteren, heeft de Vlaamse Regering beslist om de haalbaarheid van de oprichting van een ESCO-fonds (Energy Service Company) te laten onderzoeken. Dit ESCO-fonds zou de kredietverstrekking van de ESCO-projecten kunnen overnemen.

3.4.4. Vlaamse maatregelen voor de toename van het aandeel hernieuwbare energie

De Vlaamse Regering heeft in 2015 verder stappen gezet om het investeringsklimaat voor hernieuwbare energie te versterken. Zo werd, via een wijziging aan het Energiedecreet op 17/07/2015, een aantal maatregelen goedgekeurd met het oog op de optimalisatie en vereenvoudiging van het steunmechanisme voor groene stroom en WKK.

Op 20/03/2015 hechtte de Vlaamse Regering eveneens haar goedkeuring aan de conceptnota '**Fast Lane**' voor windenergie. In dit kader werd gestart met het nauwkeurig in kaart brengen van het technisch en maatschappelijk aanvaardbaar potentieel van windturbines in Vlaanderen. Daarnaast worden de bestaande instrumenten geëvalueerd en de mogelijkheden om nieuwe in te zetten (zoals 'tendering') onderzocht. Er wordt een draaiboek ontwikkeld voor het realiseren van draagvlak en participatie bij windenergieprojecten.

Met het oog op de **bevordering van zonne-energie** wordt werk gemaakt van een charter voor groepsaankopen van zonnepanelen. Met dit charter wordt een verdere verlaging van de investeringskosten beoogd, gekoppeld aan een goede service, en een ondersteuning van de lokale werkgelegenheid. Verder zal ook een zonnekaart uitgewerkt m.i.v. een tool die een optimale plaatsing van zonnepanelen moet faciliteren.

Op 17/07/2015 besliste de Vlaamse Regering de steun voor **groene warmte** open te trekken naar projecten voor groene warmte uit diepe geothermie. Bovendien worden warmtenetten, aangesloten aan een installatie voor de productie van groene warmte of voor de benutting van restwarmte, ondersteund zodra het warmtenet gevoed wordt met minstens 50% hernieuwbare energiebronnen of 50% restwarmte. Ook de productie van biomethaan voor de toepassing als brandstof zal worden ondersteund. Voor de toekenning van investeringssteun werd in oktober een call voor een totaal steunbudget van 10,2 miljoen euro gelanceerd. In 2016 worden opnieuw twee calls georganiseerd.

De Vlaamse Regering keurde op 18/12/2015 het actieplan '**Clean Power for Transport**' definitief goed, in kader van de omzetting van de Europese richtlijn 2014/94/EU. De belangrijkste maatregelen uit dit actieplan beogen een stimulering van de 'Clean Power'-markt (elektriciteit, CNG, LNG en waterstof) en de snelle uitbouw van de benodigde infrastructuur.

In dit kader besliste de Vlaamse Regering op 8/01/2016 een gemoduleerde premie voor zero-emissie voertuigen in te voeren. Eerder werden in kader van de vergroening van de verkeersbelasting (zie 3.1.2 antwoord op LSA2) vrijstellingen voorzien voor Clean Power-voertuigen.

3.5. ARMOEDE EN SOCIALE UITSLUITING

3.5.1. Inleidend

Op vlak van armoede en sociale uitsluiting, is er de afgelopen jaren vrij weinig vooruitgang geboekt, maar blijft Vlaanderen het goed doen in vergelijking met het EU-gemiddelde. Dit is ook het geval wat kinderarmoede betreft: ondanks het feit dat er sinds 2008 een toename is van kinderarmoede blijft Vlaanderen het Europees gezien goed doen (zie ook Armoedemonitor 2015, <https://www.vlaanderen.be/nl/publicaties/detail/vlaamse-armoedemonitor-2015>). Niettemin blijft Vlaanderen blijvend inspanningen nemen om de (kinder)armoede te bestrijden.

Kernindicator	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Streefdoel 2020	Afstand
Samengestelde indicator (% personen in armoede of sociale uitsluiting)	15,2	14,6	14,8	15	16	15,4	10,5%(=-30% of-280.000 personen t.o.v. 2008)	4,9 ppt <i>plaats 1 op 28 in (in 2013)</i>

Kernindicator	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Streefdoel 2020	Afstand
%kinderen met gestandaardiseerd beschikbaar huishoudinkomen onder de armoede-risicodrempel na sociale transfers	9,9	9,8	11	10,4	11,35	12,1	5%	7,1 ppt <i>plaats 4 op 28 (in 2013)</i>

3.5.2. Maatregelen

Op 3/07/2015 heeft de Vlaamse Regering het **Vlaams Actieplan Armoedebestrijding 2015-2019** goedgekeurd. In dit actieplan wordt een structureel en participatief armoedebestrijdingsbeleid uitgetekend o.b.v. concrete doelstellingen geformuleerd voor elk van de sociale grondrechten (participatie, maatschappelijke dienstverlening, inkomen, gezin, onderwijs, vrijetijdsbesteding, werk, wonen en gezondheid). De kerndoelstelling die Vlaanderen hierbij wil realiseren tegen 2020, is het halveren van het aandeel kinderen dat in armoede geboren wordt en het doen dalen van het algemene armoederisico met 30% in Vlaanderen. Het is de eerste keer dat het plan een duidelijke en specifieke focus legt op preventie en bestrijding van **kinderarmoede**. Hiertoe worden 72 lokale gemeentebesturen gesubsidieerd voor het uitwerken van een specifiek kinderarmoedebestrijdingsplan. Via een lerend netwerk wordt de ontwikkeling en implementatie van deze plannen ondersteund. Daarnaast zal binnen de ESF-oproep armoede meer bijzondere aandacht uitgaan naar de gezinnen met lage werkintensiteit.

Het afgelopen jaar werden de maatregelen verder geconcretiseerd en geoperationaliseerd. De komende maanden wordt er werk gemaakt van een bijsturing van het actieplan. De eerste afspraken hiertoe worden eind februari 2016 kenbaar gemaakt. Over deze werkzaamheden zal in het voorjaar van 2017 een voortgangsrapportage verschijnen.

Het Vlaamse armoedebestrijdingsbeleid richt zich naar alle mensen die armoede en sociale uitsluiting ervaren. Daarbij wordt vertrokken vanuit een inclusieve aanpak, geïntegreerd binnen de reguliere beleidsdomeinen waar mogelijk, maatgericht waar nodig. Gezien het Vlaamse

integratiebeleid streeft naar een volwaardige socio-culturele en socio-economische participatie van personen van buitenlandse herkomst, draagt dit integraal bij tot het armoedebestrijdingsbeleid.

Het inburgeringstraject, dat wordt aangeboden door de Agentschappen Integratie en Inburgering, begeleidt nieuwkomers bij hun eerste stappen in hun integratieproces en draagt bij aan zelfstandige en evenredige participatie. In het Vlaams Actieplan Armoedebestrijding 2015 – 2019 zijn een aantal specifieke maatregelen opgenomen ten behoeve van **personen van buitenlandse herkomst** (bv. inzetten op kennisdeling van expertise en ontwikkeling van methodieken zodat professionals in eerstelijnswerkingen beter ondersteund zijn bij het dagelijks omgaan met armoede bij personen van buitenlandse herkomst).

Toegankelijke dienstverlening. De Vlaamse Regering wil voorzien in een laagdrempelige, toegankelijke en kwaliteitsvolle dienstverlening en hierbij maximaal inzetten op het automatisch toekennen van rechten. Het basisondersteuningsbudget, dat in het kader van de opstart van de persoonsvolgende financiering wordt uitgerold vanaf 2016, zal in dat kader automatisch worden toegekend op basis van attestering binnen de kinderbijslag en de integratietegemoetkoming, respectievelijk voor kinderen en volwassenen.

Indien dit niet mogelijk is, zal er gewerkt worden rond administratieve vereenvoudiging en het proactief handelen, zoals bv. het informeren van gerechtigden. Om de **Huizen van het Kind** te laten uitgroeien tot volwaardige basisvoorzieningen in de 308 gemeenten in Vlaanderen, worden tal van partners, zoals kinderopvang, jeugdhulp, onderwijs, vrijetijdsactoren,... lokaal samengebracht. Hierbij wordt tegen het einde van de legislatuur naar een volledige dekking gestreefd. Het belang van het jonge kind blijkt ook uit de inspanningen om in Vlaanderen verder werk te maken van **voldoende, kwaliteitsvolle en toegankelijke kinderopvang** (zie 2.3.4.). De kinderopvangsector wordt ondersteund via een begeleidingstraject “sociale functie” waarbij veel aandacht gaat naar de impact van de nieuwe regelgeving op de toegankelijkheid van de kinderopvang van baby’s en peuters.

Er wordt geïnvesteerd in inkomensgerelateerde kinderopvang en kinderopvang waarbij extra opdrachten worden opgenomen ter ondersteuning van kwetsbare gezinnen en bestrijding van armoede in gezinnen. Tenslotte worden een aantal alternatieve pistes voor de Kinderopvangzoeker zoals deze momenteel werd ontwikkeld onderzocht.

De Vlaamse Regering blijft inzetten op **gezondheidsbevordering**. De Zesde Staatshervorming geeft de mogelijkheid en opportuniteit om grondig na te denken over de reorganisatie van de eerstelijnsgezondheidszorg, zowel op vlak van structuren als inhoud. Er werd hiervoor een voorbereidingstraject opgestart. Dit moet resulteren in een conferentie eerstelijnsgezondheidszorg in het voorjaar van 2017. Tevens worden concrete stappen in het kader van de uitbouw van een **Vlaamse Sociale Bescherming (VSB)** gezet. In **Vlaanderen** wordt er immers ingevolge de zesde staatshervorming een Vlaamse sociale bescherming uitgebouwd die een aantal bestaande tegemoetkomingen, zoals de zorgverzekering samen met een aantal overgehevelde financieringen van zorg, o.a. de financiering van ouderenzorg en thuiszorg, integreert. Doelstelling is maximale participatie aan de samenleving door betaalbare, kwalitatieve en toegankelijke zorg en ondersteuning.

Daarbij wordt een nieuwe tegemoetkoming, het basisondersteuningsbudget opgenomen in die VSB, zodat een persoon met een handicap zorg thuis kan organiseren met de hulp van reguliere diensten, vrijwilligers en mantelzorg. Naar schatting 6.500 volwassen Vlamingen met een handicap krijgen vanaf september 2016 dit maandelijks budget.

Daarnaast wil de Vlaamse Regering met de integratie van het OCMW in de gemeenten een sterker geïntegreerd sociaal beleid voor de inwoners van de gemeente realiseren. Het geïntegreerd en inclusief sociaal beleid binnen de gemeente werkt drempelverlagend als er één uniek loket is waar de sociale dienstverlening wordt geleverd naast de andere lokale diensten.

Voldoende beschikbare middelen. Het ontplooiën van competenties en talenten, zijn belangrijke bouwstenen voor het verwerven van een inkomen uit arbeid, dat de beste garantie biedt tegen armoede. Belangrijke bouwstenen daarvoor zijn duaal leren en werken (*zie 2.3.9*), de activerende Beroepsopleiding in de Onderneming (IBO) (*zie 2.3.7*), duurzame tewerkstelling in het reguliere circuit via een sluitend maatpak. De uitvoering van het maatwerkdecreet staat momenteel on hold. Het doel blijft echter om opnieuw naar maatwerk over te schakelen, waarbij de individuele werknemers een ‘rugzakje’, in functie van hun afstand tot de arbeidsmarkt krijgen. De Vlaamse Regering wil zo snel mogelijk opnieuw kunnen overschakelen op het maatwerk-principe, maar zal de omschakeling echter grondig voorbereiden. Daarnaast zal er meer geïnvesteerd worden in de werknemers zelf: alle doelgroepwerknemers binnen de sociale economie krijgen de nodige ondersteuning om aan hun persoonlijke ontwikkeling te blijven werken. Door de zesde staatshervorming heeft Vlaanderen de bevoegdheid gekregen over een belangrijke hefboom in de strijd tegen kinderarmoede, met name de **kinderbijslag**. Bij de aanpassing van het kinderbijslagsysteem in Vlaanderen zal daarom voldoende ruimte genomen worden voor de uitvoering van een armoedetoets. We willen binnen de kinderbijslag evolueren naar een inkomensgerelateerde toeslag.

Het steeds verder optimaliseren van de toekenning van de **school- of studietoelage** is heel belangrijk. Er is een vangnet zodat wie de voorbije twee jaar een toelage kreeg, maar halverwege dit schooljaar nog geen aanvraag had ingediend, wordt aangeschreven met de vraag of men een toelage wil.

Deze ‘semi-automatische’ aanpak blijkt alvast te werken en zorgt voor een toename van het aantal ingediende dossiers met ruim 40.000 eenheden. In het kader van een kostenbeheersend beleid worden er acties ondernomen richting het kleuter-, basis en secundair onderwijs. Voor het kleuter- en basisonderwijs wordt het systeem van de maximumfactuur verder gecontinueerd. In het secundair onderwijs wordt het kostenbeheersend beleid versterkt.

Energie en wonen. Er werd een **actieplan Energiearmoede** opgesteld. Dit actieplan mikt op een optimalisatie van de huidige al uitgebreide bescherming tegen afsluiting van de energielevering enerzijds en op een structurele verlaging van het energieverbruik in de woningen van kwetsbare gezinnen anderzijds. Met de optimalisatie van de energielening (voorheen ‘lening bij het FRGE’), zullen de kwetsbare doelgroepen nog beter worden bereikt. Er wordt onderzocht hoe het instrument beter af te stemmen is op de noden van de doelgroep en hoe het beter geïntegreerd kan worden in het Vlaams instrumentarium dat de uitvoering van energiebesparende werken ondersteunt.

De bestaande energiepremies worden bekeken en hervormd zodat zij de meest kwetsbare mensen effectief bereiken en op maat worden gemaakt van de verschillende doelgroepen. We voorzien daarbij in maatregelen om energiearmoede tegen te gaan.

Er wordt prioritair ingezet op energiebesparende maatregelen. Daarbij wordt het sociale dakisolatieprogramma versterkt en wordt er een bijkomend sociaal programma voor hoogrendementsglas en spouwmuurisolatie opgestart. Er worden ook acties ondernomen om een betaalbare waterfactuur te blijven garanderen.

De Vlaamse Regering zet ook in op **kwalitatieve huisvesting**. Enerzijds wordt de krimp van de private huurmarkt stopgezet door een gerichte ondersteuning. Hierbij hebben we oog voor het evenwicht tussen huurder en verhuurder, waarbij de huurder recht heeft op woonzekerheid in een kwalitatieve woning en de private verhuurder recht heeft op inkomenszekerheid en de bescherming van zijn eigendom. Er wordt steeds rekening gehouden met de zwaksten onder meer door het huurgarantiefonds, de huursubsidie, de huurpremie, de verzekering gewaarborgd wonen en het stelsel van de sociale leningen. Er wordt blijvend ingezet op de toegankelijkheid van de huisvestingsmarkt. Ook de verhuring aan sociale verhuurkantoren wordt verder gepromoot. Anderzijds wordt ook de sociale huurmarkt grondig onder de loep genomen. Er wordt afgestapt van levenslange contracten, zodat het beperkte aanbod aan sociale huisvesting terecht komt bij de mensen die het echt nodig hebben. Daarnaast worden er acties ondernomen om het bestaande patrimonium veilig, gezond en energiezuinig te renoveren.

Er worden nog tal van maatregelen genomen. Zo wordt er ingezet op een **inclusieve participatie** aan de maatschappij (de uitrol van de UiTPAS over Vlaanderen, enzovoort). Binnen de huidige en toekomstige regelgeving wordt er binnen de diverse beleidsdomeinen gewerkt met **sociale correcties** voor bepaalde maatschappelijk kwetsbare doelgroepen. De voorwaarden en criteria – die voor het bepalen van deze doelgroepen van regelgeving tot regelgeving verschilt – zullen in kaart gebracht en geëvalueerd worden. De Vlaamse Regering zet ook in op de toegang tot **voldoende en gezonde voeding**. Er wordt ingezet op de herverdeling van voedseloverschotten naar de meest kwetsbaren uit onze maatschappij. Ook de uitrol van de €1-maaltijd past in dit kader. Er wordt ook ingezet op de **binnenkant van armoede** (verder inzetten op de vorming van het onderwijspersoneel inzake detectie en omgang met armoedesituaties op school, het zelfredzaam en sterker maken van ouders via groeitrajecten enzovoort).

DEEL 4. GEBRUIK VAN DE STRUCTUURFONDSEN

De Vlaamse Regering hechtte in april 2015 haar goedkeuring aan het finaal **operationeel EFRO-programma 2014-2020** waarna in mei 2015 de eerste oproepen hiervoor werden bekend gemaakt. Uiteenlopende projecten zullen begin 2016 van start gaan. De doelstelling “Investerings in groei en jobs” heeft 173,5 miljoen euro ter beschikking en de doelstelling Europese territoriale samenwerking (middels dezelfde Operationele Programma’s als voorheen) 172 miljoen euro. Binnen dit budget worden wel sterker dan voorheen keuzes gemaakt. Mede ondersteund door een Vlaamse RIS3 strategie met 8 thematische prioriteiten (www.vlaio.be/efro) wordt op deze manier 40% van het budget voorbestemd voor additionele acties op vlak van O&O&I (prioriteit 1). Verder wordt er sterk ingezet op flankerende acties ter versterking van het ondernemen (prioriteit 2). De transitie naar een koolstofarme economie en maatschappij tenslotte is prioriteit 3. Vlaanderen gebruikt daarmee duidelijk haar EU middelen ter uitvoering van belangrijke EU2020 doelstellingen rond O&O en Klimaat en Energie, en voor beleidsthema’s waarop ook de focus ligt in de beleidsnota’s. Bij de reeds afgesloten projectoproepen behoren bv. oproepen om de verspreiding van technologieën met het oog op kennisvalorisatie en vermarkting te stimuleren, en om een ondernemingsvriendelijk klimaat bij lokale en provinciale besturen te bevorderen. Op het gebied van de grensoverschrijdende samenwerking worden de bestaande 7 EFRO Interreg-programma’s ook in 2014-2020 verder gezet.

Conform de geest van het Europese territoriale cohesiebeleid wordt in deze EFRO programma’s ingezet op gebiedsgerichte processen en strategische projecten van onderuit. Bijzondere aandacht gaat daarbij naar de positie en rol van steden (incl. hun directe omgeving). Zo zijn de Vlaamse grootsteden Antwerpen en Gent in bepaalde gevallen zelf verantwoordelijk gemaakt voor de selectie van projecten in het kader van een geïntegreerde stedelijke strategie. Een ander voorbeeld van dergelijke aanpak zijn onder meer de 3 GTI gebieden (Geïntegreerde Territoriale Investerings) in het Vlaams EFRO-programma (GTI Limburg, GTI West-Vlaanderen en GTI Kempen). Voor elke GTI is voorzien in een specifieke stuurgroep, samengesteld vanuit de “triple helix”-filosofie (vertegenwoordigers van Vlaamse overheid, Provincie, VVSG, associaties van universiteiten en hogescholen, en het bedrijfsleven).

Het **operationeel ESF-programma 2014-2020** legt de prioriteiten en doelstellingen vast voor ongeveer 1 miljard euro aan maatregelen die ongeveer 250.000 mensen moeten helpen om een job te vinden, een bedrijf op te starten of nieuwe competenties te verwerven. 394 miljoen euro hiervan wordt bijgedragen door de EU. Het programma is prioritair gericht op maatwerk voor werkzoekenden en op de sociale inclusie van de meest kwetsbaren op de arbeidsmarkt, op de ondersteuning van onderwijs en competentieversterking en op het stimuleren van werkbaarheid in de ondernemingen. Naast die grote assen zet het programma ook in op speerpuntacties voor ondernemerschap, voor jongeren die moeilijk de weg naar de arbeidsmarkt vinden, voor doorstroom in de sociale economie en voor bemiddeling naar een job voor gemarginaliseerde gemeenschappen als de Roma. Tot slot wil het programma in de vijfde prioriteit de vernieuwing van de arbeidsmarkt verder ondersteunen en transnationale samenwerking rond arbeidsmarktgerichte thema’s tussen alle stakeholders bevorderen. Dat met ESF concreet wordt ingespeeld op Vlaams beleid blijkt bijvoorbeeld uit de Innovatieve proefprojecten duaal leren en werken (*zie 2.3.9*). De EC plaatste ESF-Vlaanderen in de kijker omdat het voor de oproep Transnationaliteit een unieke voorbereidingsfase mogelijk maakte en gebruik maakte van vereenvoudigde kostenopties. (<http://ec.europa.eu/esf/main.jsp?catId=67&langId=en&newsId=2471>).

DEEL 5. INSTITUTIONELE VRAAGSTUKKEN EN PARTICIPATIE VAN BELANGHEBBENDEN

5.1. VERSTERKEN VAN HET DRAAGVLAK

Vlaanderen hecht veel belang aan het vergroten van het draagvlak van het Europees Semester. Het welslagen van het Europees Semester in Vlaanderen is de gezamenlijke opdracht van de Vlaamse overheid, de (boven)lokale besturen en de verschillende stakeholders. Ook dit semester werden verschillende draagvlakversterkende initiatieven genomen om maximaal tegemoet gekomen aan de oproep van de EC om zoveel mogelijk partners bij de opmaak van de hervormingsprogramma's te betrekken.

Binnen de Vlaamse overheid werd versterkt ingezet op de opvolging van het Europees Semester. Zo werd deze opvolging structureel opgenomen in de werkzaamheden van het **voorzitterscollege**, het hoogste overlegorgaan binnen de Vlaamse administratie. Er vond op 17/03/2016 binnen het voorzitterscollege een gedachtewisseling plaats met de 'European Semester Officer'. Binnen de **Algemene Vertegenwoordiging van Vlaanderen bij de EU (AAVR EU)** wordt de aandacht voor het Europees Semester versterkt, d.m.v. een attachering vanuit het Beleidsdomein Kanselarij en Bestuur (KB). Het VHP is raadpleegbaar op <http://www.vlaanderen.be/nl/vlaamse-overheid/werking-van-de-vlaamse-overheid/vlaanderen-en-de-europa-2020-strategie>.

5.2. BETROKKENHEID VLAAMS PARLEMENT

Om de betrokkenheid van het Vlaams Parlement bij het Europees Semester te versterken, wordt sinds het Europees Semester 2015 het ontwerp van VHP besproken in de **Commissie Algemeen Beleid, Financiën en Begroting** van het Vlaamse Parlement¹⁴. Dit jaar vond de bespreking plaats op 15/03/2016. Hiermee neemt Vlaanderen binnen België een voortrekkersrol op.

5.3. BETROKKENHEID SOCIALE PARTNERS

Ook de sociale partners werden (in het kader van **VESOC**) via een gedachtewisseling op 17/03/2016 bij de opmaak van het VHP 2016 betrokken.

5.4. BETROKKENHEID (BOVEN)LOKALE BESTUREN EN STAKEHOLDERS

De VLEVA-leden hebben ook dit jaar een aantal goede praktijken voor opname in het VHP 2016 aangereikt.

De **Vlaamse provincies** zetten sterk in op **energie - efficiëntie**. Het Interreg-project 'PV op maat', met Europese cofinanciering en met provinciale financiële steun van Vlaams-Brabant en Limburg, streeft naar meer efficiënte zonnepanelen die meer op maat in gebouwen kunnen worden geïntegreerd. Nederlandse kennisinstellingen en de Katholieke Universiteit Leuven, Imec en de Universiteit Hasselt worden bij de ontwikkeling ervan betrokken. Elk nieuw gebouw moet immers een minimumhoeveelheid energie uit hernieuwbare bronnen, zoals zonnepanelen, halen. Deze verplichting komt voort uit de Europese regelgeving die omgezet werd in de Vlaamse energieprestatieregelgeving. Om zonnepanelen efficiënter en esthetischer te maken, is er nood aan beter integreerbare zonnecellen (PV). Daarom onderzoekt en demonstreert 'PV op maat' perspectiefvolle toepassingen van dunne film PV in bouwelementen.

¹⁴ In uitvoering van Artikel 84/1 (Vlaams Hervormingsprogramma) van het Reglement van het Vlaams Parlement.

Het materiaal wordt rechtstreeks op glas, staal of foliemateriaal aangebracht. Bovendien zijn de vorm, kleur en elektrische eigenschappen aanpasbaar. Deze nieuwe kennis kan breed in de praktijk worden gebracht waardoor de technologie in het straatbeeld zichtbaar zal zijn.

Er vindt momenteel tussen de Vlaamse overheid en de **Vereniging van Vlaamse Provincies (VVP)** overleg plaats om in het najaar van 2016 rond het Europees Semester een gezamenlijke 'tour' doorheen Vlaanderen te organiseren.

De **Vlaamse gemeenten en OCMW's** passen sinds 2014 allemaal de zogenaamde **beleids- en beheerscyclus (BBC)** toe, een nieuw systeem van planning, registratie en rapportering. Met de BBC worden besturen verplicht om permanent het inhoudelijke beleid te koppelen aan de financiële gevolgen ervan. Bovendien moeten de besturen een beleidsmatig en financieel meerjarenplan maken dat momenteel loopt tot 2019, waarin ze bovendien moeten aantonen dat ze structureel financieel in evenwicht. Daarmee leveren de Vlaamse lokale besturen een belangrijke bijdrage aan de door de Europese Commissie opgelegde sanering van de Belgische overheidsfinanciën.

VITO zet in op **diepe geothermie** die fundamentele koerswijziging zal inhouden op het vlak van energievoorziening, energiegebruik en ruimtelijke ordening. Om die koerswijziging mogelijk te maken is VITO in september 2015 gestart met het 'Diepe Geothermieproject BALMATT'. Via dit proefproject wil VITO de technische en economische haalbaarheid van diepe geothermie in Vlaanderen bewijzen. Vervolgens wordt een stappenplan uitgewerkt dat moet toelaten het geothermische potentieel in de Kempen op een efficiënte en maatschappelijk verantwoorde manier aan te boren. Een efficiënte ontwikkeling van geothermie in Vlaanderen vraagt dat de buitenlandse kennis en ervaring worden afgestemd op de lokale situatie. Dit refereert rechtstreeks naar de typische Vlaamse ruimtelijke ordening en naar de gewenste evoluties op het vlak van geologische kennis en boorttechnologie. Als het potentieel van geothermie in Vlaanderen volledig gerealiseerd wordt, kan dit in de periode 2015 en 2050 enkel al voor de Kempen om en bij de 1.500 nieuwe voltijdse jobs opleveren. Geschat wordt dat 75% van deze jobcreatie zich situeert in Vlaamse bedrijven, 25% in buitenlandse bedrijven.

5.5. UITLEIDING

Vlaanderen leverde traditiegetrouw haar bijdrage aan de redactie van het nationale hervormingsprogramma (NHP) van België. Het VHP 2016 wordt als bijlage bij het NHP opgenomen. Daarnaast nam Vlaanderen in het Europees Semester 2016 actief deel aan de bilaterale ontmoetingen met de EC die voornamelijk in het teken staan van de uitvoering van de landenspecifieke aanbevelingen.

Met een eigen hervormingsprogramma neemt Vlaanderen eigenaarschap op binnen het Europees Semester. Dit is één van de redenen waarom de Vlaamse Regering het VHP ook rechtstreeks bezorgd aan de voorzitters van de EC, de Europese Raad, het Europees Semester, het Europees Economisch en Sociaal Comité (EESC) en het Comité van de Regio's (CoR). D.m.v. haar initiatieven in het kader van het Europees Semester, levert Vlaanderen ook een belangrijk bijdrage aan de werking van het **Europa 2020-monitoring platform van het Comité van de Regio's** en is het bereid data, beleidsresultaten en haar aanpak te delen met andere overheden.

LIJST VAN AFKORTINGEN

AAVR EU	Algemene Vertegenwoordiging van Vlaanderen bij de EU	JGA	Jaarlijkse Groeianalyse
ADS	Algemene Directie Statistiek	KB	Kanselarij en Bestuur
AIO	Agentschap Innoveren en Ondernemen	KMO	Kleine en Middelgrote Onderneming
ARKIV	Private fondsen die investeren in beloftevolle kmo's	KKP	Koopkrachtpariteiten
BAN	Buisiness Angels Network	LNG	Liquid Natural Gas
BBC	Beleids- en Beheerscyclus	LSA	Landenspecifieke aanbeveling
BBP	Bruto Binnenlands Product	LV	Landbouw en Visserij
BIOMED	Biomedisch Onderzoeksinstituut	MTOE	Miljoen Ton Olie-equivalenten
BIV	Belasting In Verkeersstelling	MTT	Maximaal Toegestane Totaalgewicht
BSO	Beroepssecundair onderwijs	NEC	Normaal Economisch Circuit
CNG	Compressed Natural Gas	NEET	Not in Education, Employment or Training
CO ₂	Koolstofdioxide	NHP	Nationaal Hervormingsprogramma
CoR	Comité van de Regio's	NT2	Basisopleiding Nederlands als tweede taal
DFFMO	Design, Build, Finance, Maintain, Operate	OBU	On bord Unit
DHO	Databank Hoger Onderwijs	OKAN	Onthaalonderwijs van Anderstalige Nieuwkomers
EAK	Enquête naar de arbeidskrachten	OCMW	Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn
EBO	Energiebeleidsovereenkomsten	OKOT	Onderwijskwalificerende Opleidingsprojecten
EC	Europese Commissie	O&O	Onderzoek en Ontwikkeling
EEN	Enterprise Europe Network	O&O&I	Onderzoek, Ontwikkeling en Innovatie
EETS	European Electronic Toll Service	OP	Operationeel Programma
EESC	Europees Economisch en Sociaal Comité	OV	Onderwijs en Vorming
EIB	Europese Investeringsbank	PMV	Participatiemaatschappij Vlaanderen
EFRO	Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling	PPS	Publiek Private Samenwerking
EFSD	Europees Fonds voor Strategische Investeringsen	PV	Photo-Voltaic
EPC	Energieprestatiecertificaat	PWA	Plaatselijk Werkgelegenheidsagentschap
E-peil	Energieprestatie-peil	REFIT	Regulatory Fitness and Performance Programme
ERA	European Research Area	SALK	Strategisch Actieplan voor Limburg in het Kwadraat
ESD	Effort Sharing Decision	SERV	Sociaaleconomische Raad van Vlaanderen
ESCO	Energy Service Company	SIFO	Sociaal Investeringsfonds
ESFRI	European Strategy Forum on Research Infrastructures	SYNTRA	Vlaams Agentschap voor Ondernemingsvorming
ESF	Europees Sociaal Fonds	STEM	Science, Technology, Engineering en Mathematics
ESR	Europees Stelsel van nationale en regionale Rekeningen	RVA	Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening
ETS	EU Emissions Trading System	SVR	Studiedienst van de Vlaamse Regering
EU	Europese Unie	TINA	Transformatie, Innovatie en Acceleratie
EWI	Economie, Wetenschap en Innovatie	VDAB	Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding
FIT	Flanders Investment and Trade	VESOC	Vlaams Economisch en Sociaal Overlegcomité
FPB	Federaal Planbureau	VHP	Vlaams Hervormingsprogramma
FRGE	Fonds ter Reductie van de Globale Energiekost	VITO	Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek
FRIS	Flanders Research Information Space	VLEVA	Vlaams-Europees Verbindingsagentschap
FWO	Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek	VLOR	Vlaamse Onderwijsraad
EVC	Erkennen van Verworven Competenties	VKS	Vlaamse Kwalificatiestructuur
GNNS	Global Navigation Satellite System	VOP	Vlaamse Ondersteuningspremie
GTI	Geïntegreerde Territoriale Investerings	VREG	Vlaamse Energieregulator
GWh	Gigawattuur (eenheid van energie)	VSB	Vlaamse Sociale Bescherming
HBO	Hoger Beroepsonderwijs	VSC	Vlaamse Supercomputer
HE	Hernieuwbare Energie	VVP	Vereniging Vlaamse Provincies
IBO	Individuele Beroepsopleiding	VVSG	Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten
IBN	Innovatieve Bedrijfsnetwerken	WEP	Werkervaringsprojecten
IMEC	Interuniversitair Micro-Electronica Centrum	WIJ	Werkinleving voor Jongeren
INR	Instituut voor de Nationale Rekeningen	WKK	Warmtekrachtkoppeling
ICT	Informatie- en Communicatietechnologie	WSE	Werk en Sociale Economie
IWT	Agentschap voor Innovatie door Wetenschap en Technologie	WVG	Welzijn, Volksgezondheid en Gezin